|| ॐ ||

|| अथ श्री गुरुगीता प्रारंभः ||

श्री गणेशाय नमः। श्री सरस्वत्यै नमः।
श्री गुरुभ्यो नमः।
ॐ अस्य श्री गुरुगीता स्तोत्रमंत्रस्य
भगवान् सदाशिवऋषिः। नानाविधानि छन्दांसि।
श्री गुरु परमात्मा देवता। हं बीजं। सः शक्तिः।
क्रों कीलकम्। श्री गुरुप्रसाद सिद्धयर्थे
जपे विनियोगः।

या मंत्राचे द्रष्टे ऋषी भगवान् सदाशिव
या स्तोत्राची देवता श्री गुरुरूपी परमात्मा
या मंत्राचे बीज 'हं' हा वर्ण आहे, तर
शक्ती 'सः' वर्ण आहे.
अर्थात हंसः हे युगलवर्णरूप म्हणजेच
मंत्राचे सार व शक्ती आहेत.

☆ आत्मा, गुरु व देव हे एकरूप आहेत
हा सिद्धांत आहे. हे स्तोत्र म्हणजे गुरुमहती
सांगणारा खजिना आहे. एखादी कुलुपबंद
पेटी उघडायची असेल तर त्याची योग्य
किल्ली जवळ असावी लागते. क्रों हा वर्ण
म्हणजेच याची किल्ली आहे. मंत्र हे अत्यंत
प्रभावी असतात परंतु ते गुप्त असतात.

इतर शब्दांप्रमाणेच मंत्र हा शब्द-
वर्ण यांनी बनलेला असला तरी स्पंदनरूप
Vibrations असतो. त्यामुळे त्याचा परिणाम
चिरस्थायी टिकून रहातो. शब्द उडून जातात,
मात्र मंत्र उच्चारून झाले तरी त्याची स्पंदने

©www.madhaveeraghuveer.com

वातावरणात टिकून रहातात आणि म्हणूनच क्षेत्राच्या ठिकाणी पावित्र्य वाटते. ती जणू High power Stations आहेत. हवा सर्वत्र असली तरी वाहनात हवा भरण्यासाठी विशिष्ट ठिकाणी जावे लागते.

तीर्थक्षेत्राच्या ठिकाणी केलेली साधना लवकर फलद्रूप होते. कारण त्यात ऊर्जा सामावलेली असते. मंत्रामध्ये तीर्थक्षेत्राचे पावित्र्य आहे. उपयोग आणि विनियोग यात अंतर आहे. कोणतीही गोष्ट जेव्हा वैयक्तिक स्वार्थासाठी केली जाते तेव्हा त्याला उपयोग म्हणतात तर परमार्थरूप कल्याणासाठी केलेला तो विनियोग असतो. भौतिक गोष्टींच्या लाभा-साठी केलेली इच्छा म्हणजे प्रेयस आणि पारमार्थिक लाभासाठी केलेली इच्छा हे श्रेयस आहे.

गीतेमधील अर्जुनाला सतत श्रेयसाचा मार्ग खुणावत असतो आणि म्हणूनच त्याच्या विचारांना शब्दांना मोक्षाची, उद्धाराची उंची प्राप्त झाली. इथे देखील या मंत्राच्या पठणाने मला भौतिक गोष्टींची प्राप्ती व्हावी हा भाव नाही तर मला सद्गुरुंच्या कृपेचा प्रसाद लाभावा हा भाव आहे.

कारण मानवी जीवनाचे जे चार पुरुषार्थ आहेत ते गुरुदेवांच्या कृपेनेच प्राप्त होतात.

सद्गुरु म्हटल्यानंतर डोळ्यांसमोर मूर्ती येते ती श्री दत्तात्रेयांची!

© www.madhaveeraghuveer.com

तीन शिरे कर सहा शोभती।
हास्य मधुर तव वदनावरती
सारे सात्विक भाव उमलती
हळूहळू विरते मी पण माझे।
दत्तदिगंबर दैवत माझे। हृदयी माझ्या नित्य विराजे।

चार श्वान - चार वेद
कामधेनु - पृथ्वी, मृगाजिन - स्थिर बैठक
काषायवस्त्र - वैराग्य
रुद्राक्षाची माळ - ५२ बीजमंत्राची माळा
झोळी - निःस्पृहता.
तीन शिरे - ब्रह्मा, विष्णु महेश - ऐक्य.
उत्पत्ती —— स्थिती —— संहार

हे जग मायेपासून निर्माण झाले आहे. माया ही परमात्म्याची एक शक्ती आहे. ही माया त्रिगुणात्मक आहे. आणि म्हणूनच आपल्याला या त्रिकाची ओढ आहे. सत्व रज तम हे त्रिगुण वात, पित्त कफ हे त्रिदोष, हिवाळा, उन्हाळा, पावसाळा हे ऋतू. शैशव, तारुण्य, वार्धक्य या तीन अवस्था, जागृती, स्वप्न, सुषुप्ती या तीन स्थिती, स्वर्ग, मृत्यु पाताळ हे त्रिलोक आहेत.

या त्रिकातून मुक्त व्हायचे आहे. मात्र त्यासाठी उपासना मार्ग सांगितले आहेत तेही मुख्यतः तीनच आहेत. — कर्म, भक्ती, ज्ञान!

मात्र त्यातही अडकायचे नाही. सर्वांनाच मोकळेपणाची ओढ आहे. मुक्तीची आकांक्षा आहे. जन्ममृत्यूच्या दुःखापासून सुटका हवी असे आपण

© www.madhavraghuveer.com

नुसते म्हणतो पण खरे तर जन्मवेळेच्या यातना आठवत नाहीत आणि मृत्यूचे दुःख सांगायला कोणिही परत येत नाही. मग माणसाला हवे तरी काय? तर माणसाला असणेपणाच्या दुःखातून मुक्ती हवी. जन्म व गमन यातील अंतर म्हणजे जग। आपला जन्म जिच्या उदरात होतो ती माता आणि मृत्यूनंतर या देहाची होते ती माती! माता आणि माती यामध्ये केवळ एका वेलांटीचा फरक आहे. तेच जीवन आहे.

या जगात विविध प्रकारचे दुःख आहे. प्रत्येकाचे दुःख व त्याची जात निराळी। आयुष्यात सुखाचे क्षण फारच थोडे येतात. दुःख मात्र आपले जीवन व्यापून टाकते. सुख पाहता जवापाडे। दुःख पर्वताएवढे।

या जिवंतपणीच्या दुःखातून मुक्तता हवी आहे ते सुटकेचे सुख अनुभवायचे आहे. जिवंतपणीच त्याचा अनुभव घ्यायचा आहे. त्यासाठी साधना करायची म्हणजेच देहाला शिस्त लावायची. देहाला नीट स्वस्थ करायचे. क्रियाशून्य व्हायचे आहे. तो तुमचा सहज स्वभाव होऊन जायला हवा. श्वासातील साधना सहज घडायला हवी. शिस्त ही सुरुवातीला मुद्दाम लावायला लागते. नंतर ती अंगवळणी पडते.

सहज कर्म —— विशेष कर्म.

या जगात विविधता आहे. उंच पर्वत आहेत. खोल दऱ्या आहेत. ओसाड माळरान आहे- हिरवेगार जंगल आहे. झुळझुळणाऱ्या नद्या- विस्तीर्ण वाळवंट. सिंह- ससा. उधळणारे घोडे - संथ गोगलगाय. डायनॅसोर- फुलपाखरु.

© www.madhaveeraghuveer.com

या सर्वांचे ज्ञान करून घ्यायचे म्हणजेच त्यात एकात्मता शोधायची. जीवनापासून पळून न जाता जीवनाचा अनुभव समरसतेने घ्यायचा. त्यासाठी तरलता हवी. गाय वासराची जेव्हा भेट होते तो क्षण आपल्याला अनुभवता येईल का? आईला बिलगण्याचा वासराचा आनंद आणि गाईचे वात्सल्यपूर्ण डोळे अनुभवता यायला हवे. या संवेदनेला भिडायला हवे. ही दृष्टी सद्गुरु देतात. मुलाला उंच कडेवर घ्यायचे असेल तर आई थोडी वाकून मुलाला उचलते. सद्गुरु देखील शिष्याची उन्नती साधण्यासाठी थोडे खाली येतात. आपला उद्धार करतात. हे सर्व जरी खरे असले तरी प्रयत्न मात्र आपले आपल्यालाच करायचे आहेत. ज्याला भूक लागली असेल त्यानेच भोजन करायला हवे. त्याच्या वाटणीचे जेवण दुसऱ्याने करून चालणार नाही.

निद्रा, मृत्यु, उपासना ज्याची त्यानेच करायला हवी. त्यासाठी अखंड सावधानता हवी. प्रत्येक क्षण सजगतेने जगायला हवा. सावधानता थोडी जरी ढळली तरी सद्गुरु सावध करतात.

© www.madhaveeraghuveer.com

सद्गुरु हे गजराचे घड्याळ आहेत.

साधकाची तंद्री लागली, ध्येयावरची नजर थोडी जरी हटली, विषयोपभोगाविषयी आकर्षण वाटू लागले की ते तुम्हाला हलवतात. अंतिम ध्येयाची आठवण करून देतात. Derail झालेली गाडी रुळावर आणतात. आपण केवळ त्यांचे बोट धरून तत्त्वाचा जयघोष करत चालत रहायचे. दृढ निष्ठा ठेवायची.

सद्गुरु हे अवधूत आहेत अ- अक्षय व म्हणजे वरेण्य- श्रेष्ठ आणि धूत म्हणजे धुतलेले! निर्मळ असे सद्गुरु अत्यंत तेजस्वी आहेत. सद्गुरु ही व्यक्ती नसून तत्त्व आहे. सद्गुरुला जी उपमा द्यावी ती कमीच पडते. अपन्हुती अलंकार सूर्याला दाहकतेचा शाप तर सद्गुरु परमशीतल चंद्रावर कलंक आहे तर सद्गुरु निष्कलंक. क्षीरसागर हा कल्पांती नासणारा तर सद्गुरु सतेज पृथ्वी (क्षमाशील) प्रमाणे आहेत असे म्हणावे तर स्वस्थीत. पृथ्वी खचणारी आहे. त्यामुळे या सर्व उपमा अपुऱ्या आहेत.

सद्गुरु भगवंतापेक्षा श्रेष्ठ आहेत. कारण भगवंतापर्यंत पोहोचविणारे सद्गुरु आहेत. परीस लोखंडाचे सोने करु शकतो परंतु दुसरा परीस बनवू शकत नाही. समर्थांनी त्यांच्या हयातीत महंतांच्या ११- ११ पिढ्या तयार केल्या होत्या. जी ज्योत शांतपणे तेवत तीच दुसरी ज्योत लावू शकते. स्वच्छ आरशात प्रतिबिंब स्पष्ट दिसते.

चिंतन हा बुद्धीचा विषय आहे तर ध्यान हे अंतर्यामीचे स्नान आहे.

अवधूत चिंतन श्री गुरुदेव दत्त।

© www.madhraveeraguruveer.com

॥ॐ॥

हंसाभ्यां परिवृत्तपत्रकमलैर्दिव्यैर्जगत्कारणै।
विश्वोत्कीर्णमनेकदेहनिलयैः स्वच्छन्दमात्मेच्छया॥
तद्द्योतं पदशांभवं तु चरणं दीपांकुरग्राहिणम्।
प्रत्यक्षाक्षरविग्रहं गुरुपदं ध्यायेद्विभुं शाश्वतम्॥

गुरुशिष्य हा अतूट बंध आहे. साधारणतः बंध कोणी स्वीकारत नाही. पण परमेश्वराने त्या बंधाला स्नेह नावाचे सुंदर जरीचे झाकण दिले तेव्हा सर्वांनी त्याला स्वीकारले.

शिष्य ऐसा चाहिए जो गुरुको सर दे।
और गुरु तो ऐसा चाहिए जो शिष्यसे कुछ न ले॥

कळण्यात ओझे असते. आकलनात ओझे नसते.

अवगुणामध्ये अवगुण। अवगुण मानिती जे गुण॥

माणसांचे चार प्रकार

आत बाहेर झोपलेले —— व्यसनी, दुष्ट

आत झोपलेला बाहेर जागे —— सामान्य प्रापंचिक

आत जागे बाहेर झोपलेले —— तुकाराम महाराज

आत बाहेर जागे —— नाथ महाराज

उत्तम प्रपंच व परमार्थ.

मनुष्याणां सहस्रेषु कश्चित् यतति सिद्धये।

© www.madhaveeraghuveer.com

या गुरुगीतेचे वैभव अलौकिक आहे. अनेक गीता आहेत. हंसगीता, कपिल गीता, उद्धव गीता, भिक्षु गीता. हा कोणत्याही पंथाचा संप्रदायाचा ग्रंथ नाही. तो गुरु-शिष्य संवाद आहे. ही गुरुगीता स्कंदपुराणातील उत्तरखंडात आलेली आहे. मूळ गुरुगीतेत ८१,००० मंत्र आहेत. ही गुरुगीता शंकराने पार्वतीला-स्कंदाला नंदीला, दत्ताला, व्यासाला आणि नंतर सूताला सांगितली. आता जी गुरुगीता अभ्यासणार आहोत त्यात १७६ श्लोक आहेत. आणि तरीसुद्धा मूळ गुरुगीतेतील आशयगर्भता यात पूर्णपणे उतरली आहे.

अथ ध्यानम्। हंसाभ्यां ----- शाश्वतम्

गुरुचरणांचे ध्यान करावे. ते चरण कसे आहेत? चराचरांचे अनेकविध देह हेच ज्यांचे निलय म्हणजे वसतिस्थान आहे. ह व सः या अक्षरांच्या पर्णांनी वेढलेली (चरणकमळे) जगाचे कारण असलेली दिव्य कमळे आहेत. गुरुचरणांनी हे विश्व स्वेच्छेने व आनंदाने व्यापलेले आहे. ते चरण शंभुचरणांप्रमाणे शाश्वत दीपज्योती प्रमाणे प्रकाश देणारे तेजस्वी आहेत. जे वैभवशाली, द्युतिमान (तेजस्वी) शाश्वत व प्रत्यक्ष मूर्तिमंत अक्षर आहेत अशा गुरुचरणांचे ध्यान करावे.

सावन गुरु व परब्रह्म एकच! त्याच परापासून विश्व निर्माण झाले. चराचरात तेच परब्रह्म म्हणजेच गुरुतत्त्व भरून राहिलेले आहे. गुरु व परब्रह्माचे अद्वैत, त्याची विश्वव्यापकता, शाश्वतता, अक्षरत्व यांचे वर्णन केले आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

हंसः — हन् धातु गती दाखवतो. जीव शरीरातील कुठल्याही अवयवापर्यंत पोहोचतो, पुन्हा दुसरीकडे जातो तेव्हा हंस म्हणजे शरीरात सर्वत्र हिंडून प्रत्येक खिडकी मधून बाहेरचे जग पहाणारा जीव!

साधु परिव्राजक असतो म्हणून हंसः (चक्रांच्या दळावर हा जीव हिंडतो म्हणून जीव हा हंस असतो. हंस चा आणखी एक अर्थ आहे ध्यान! अंतःकरणाच्या वृत्तीशी चैतन्य तादात्म्य पावले की ते जीव या संज्ञेला पात्र बनते. 'मी देह आहे' या अज्ञानाची निवृत्ती झाली की ते शुद्ध चैतन्यच - परमात्माच आहे हे उमगते-हा हंस.

एक शरीर सोडून सर्व सृष्टीभर आकाशासारखा रहातो तो परमहंस!

तत्त्वज्ञान व अध्यात्म यात अंतर आहे. तत्त्वज्ञान हे पुस्तकामध्ये असते तर अध्यात्म हे आचरणात आणायचे असते. जसे एखादे गाव नकाशात पहाणे वेगळे व प्रत्यक्ष पहाणे वेगळे, त्यातही यात्रा कंपनीबरोबर वरवर पहाणे आणि तिथे राहून त्या गावाचे अंतरंग जाणून घेणे यात फार फरक आहे. अध्यात्म हा तरळतेचा अनुभूतीचा विषय आहे. गीता हा गुरु शिष्य संवाद आहे. शिष्य एकच प्रश्न पुन्हा पुन्हा विचारतो आणि गुरु विविध अंगांनी त्याची उत्तरे न कंटाळता देतात. उपनयन संस्कारात पिता पुत्राला मंत्र दीक्षा देतो. उपनयन म्हणजे जवळ जाणे. पूर्वी गुरुकडेही राहून शिक्षण घेतले जायचे. उपनिषद हा देखील गुरु शिष्य संवादच आहे. उप म्हणजे जवळ, नि म्हणजे निकट

प्रयत्नात सातत्य हवे. आपणच बंध अडकवून घेतो पुढे पुढे तोच आवडायला लागतो. बंधाची सवय होऊ लागते. त्यातून सुटका नको वाटते.

त्याची त्याला प्यार कोठडी
कोठडीतले सरळ सवंगडी
हातकडी की आवड बेडी
प्रिय हो ज्याची त्याला ----
जग हे बंदिशाला ------

गाढव ओझे वहात पुष्कळ खेपा करते. त्याचा कान पिळला की त्याला मागचे विस्मरण होते. त्याला ही पहिलीच खेप वाटते अशा तो पुष्कळ खेपा करतो. सद्गुरू भेटेपर्यंत आपणही असेच फिरत असतो.

देहबुद्धीपासून देवबुद्धीपर्यंत प्रवास व्हायला हवा. शिष्याला अपूर्णतेची जाणीव झाली की ओढ निर्माण होते: पाणी 100° ला उकळते तेव्हा त्याची वाफ होते. रूपांतरण होते. आंतरिक बदल घडायचा असेल तेव्हाच सद्गुरु भेटतात. तशी तळमळ वाटली पाहिजे. गुरुंना प्रश्न विचारायला हवा. तळमळ वाटली पाहिजे.

गोंदवलेकर महाराज म्हणतात- आम्ही दुकान घातले आहे केशर-कस्तुरीचे पण गिऱ्हाईक सर्व हिंगमिऱ्याचेच आहे.

© www.madhaveeraghuveer.com

उप मध्ये शारीरिक तर नि मध्ये मानासिक साहचर्य आहे
या साहचर्यामुळे उत्कटता वाढते.

ॐ सहनाववतु हा मंत्र गुरु शिष्य एकत्र म्हणतात.
(द्विवचनी उपयोग.) शिष्यभाव हा उमलावा लागतो. त्याचा
विकास साधावा लागतो. म्हणजे समर्पण बुध्दि विकसित होते.

समर्थांनी तर स्वतःचे नारायण ठोसर हा नाव
कधीच टाकून दिले व रामदास हे नाव धारण केले.
विवेकानंद हे उच्चशिक्षित होते तरीही ते कृतज्ञतेने
म्हणतात. त्या पागल पुजाऱ्याच्या पायापाशी बसलो नसतो
तर या नरेंद्राचा विवेकानंद कधीच झाला नसता.
शेकडो पुस्तके वाचून जे ज्ञान मिळाले नाही ते या
खेडवळ, अडाणी वाटणाऱ्या थोर पुरुषाकडून मिळाले.

☆ गुरु चार प्रकारचे असतात.

प्रेरक- तस्मात जाग्रत जाग्रत असे म्हणून जागवणारे
सूचक- अप्रत्यक्षपणे सुचवतात. देहाची माती समजावतात.
दर्शक- खाचाखोच्या उलगडून दाखवतात.
बोधक- बोध करतात. गुरु-शिष्य उन्हात उभे असतात.

गुरुजी म्हणतात तुझ्या सावलीच्या डोक्यावर हात
ठेवून दाखव. ते शक्य होत नाही. मात्र जेव्हा मुलगा
स्वतःच्या डोक्यावर हात ठेवतो तेव्हा त्याला ज्ञान होते.

गुरु हे शिष्याचे आंतरिक परिवर्तन करतात. जीवन
हे मैफिलीसारखे असावे. सद्गुरु पेटीसारखे सूर देतात.
त्यांच्या सुरावर आपल्या तबला डग्ग्याच्या खुंट्या ठोकायच्या
तान घ्यायची, सूर लावायचे म्हणजे मग ते संगीत खुलत जाते.
Back ground music / आई वडील — मार्गदर्शन

© www.madhaveeraghuveer.com

श्लोक ६

पार्वतीने भक्तीने प्रश्न विचारला आहे. इथे ती केवळ शिवाची पत्नी नाही. तर सद्गुरुंसमोर शिष्या बसली आहे. ती जडस्वरुप पर्वतकन्या पार्वती आहे. सद्गुरु श्वेत तर शिष्य कृष्ण आहे. श्वेताश्वेतास पडला गाठी.

इथे व्यक्ती महत्वाची नाही. या नात्यात सक्ती करता येत नाही. इथे शक्तीचा अवलंब करता येत नाही. जिथे व्यक्ती, शक्ती, सक्ती असते तिथे भक्तीला महत्व असते. इथे निर्गुण निराकाराला महत्व आहे. गुरु अंतःकरणात आवड निर्माण करतात पार्वतीने प्रणाम करुन नंतर प्रश्न विचारला आहे.

इथे Hallo ला महत्व नाही तर Hollow ला आहे

पार्वती वंदन करते कारण वंदनामध्ये क्रियाशक्ती व भावशक्ती एकवटते. त्यात समर्पण आहे. नदी समुद्राला मिळाली की तिचे वेगळे अस्तित्व उरत नाही.

त्याचप्रमाणे मन, बुध्दी, चित्त, अहंकार या सर्वांचे समर्पण करायचे आणि निर्विकार, निर्विचार शून्याचा शोध घ्यायचा. शून्य हे आतून मोकळे, निर्मळ असते. कारण तिथे कोपरे नाहीत. घाण नाही, जाळी जळमटे नाहीत. सर्वत्र निर्मळता आहे.

ब्रह्मांड ○

(१) सूत उवाच - निवेदन - पुराणिकांचे कथन
पार्वतीने भक्तिसाधनांचा उपदेश देणाऱ्यांचा मुख्य असा शिवशंकरांना २ प्रश्न भक्तिभावाने विचारले
(२) (अ) गुरुदीक्षा मागितली. शिष्यभावाने विनम्र होऊन
(३) देहधारी जीव कोणत्या मार्गाने ब्रह्मरूप होईल?
ईश्वर उवाच
(४) लोकांवर उपकार करणारा असा प्रश्न पूर्वी कोणीही केला नव्हता. तू माझ्याशी एकरूप आहेस. तुझ्यावरील प्रीतीमुळे मी या प्रश्नाचे उत्तर देतो.
(५) त्रैलोक्यात दुर्लभ असणारे ज्ञान तुला सांगतो. गुरुवाचून दुसरे ब्रह्म नाहीच.
(६) स्वतः गुरुबुध्दी ठेवणे याखेरीज आत्मोध्दाराचा दुसरा कोणताच मार्ग नाही. देहबुध्दी म्हणजे देह व मी एकच समजणे. आत्मबुध्दी म्हणजे मी आत्मस्वरूप आहे अशी खात्री वाटणे. त्याचप्रमाणे गुरु म्हणजेच ब्रह्म, गुरु म्हणजेच सर्व काही असे समजणे म्हणजे गुरुबुध्दी! माणसाच्या आयुष्याचे ध्येय एकच आहे ते म्हणजे आत्मसाक्षात्कार / ब्रह्मसाक्षात्कार!
ज्या शक्तीपासून हे विश्व निर्माण झाले, ज्या शक्तीच्या आधारावर ते चालते आणि ज्या शक्तीत ते विलीन होणार आहे त्या शक्तीला जाणणे. नित्य अनुभव घेणे. ज्यांना हे जाणून घेण्याची मनीषा आहे ते मनीषि, तसेच मनन करण्याची क्षमता आहे असा मनीषिंनी ही गुरुबुध्दी प्राप्त करण्याचा मनापासून प्रयत्न करावा. ही गुरुबुध्दी जीवनाचे ध्येय मिळवून देईल.

© www.madhaveeraghuveer.com

आवळदीत विश्वाभासु नवल उदेला चंद्रमु॥

गुरुगीता ज्ञानगर्भ आहे.

ज्ञानाची अधिष्ठात्री देवता शिव आहे.

शिवाचे निवासस्थान कैलास आहे.

शिव हे परात्पर म्हणजे सर्वश्रेष्ठ जगद्गुरु आहेत.

सद्गुरुतत्त्व म्हणजे परमात्मतत्त्व.

सदाशिव - नेहमीच पवित्र, कल्याणकर असणारा.

महादेव - सर्वश्रेष्ठ देव. हलाहल प्राशन करणारे.

सद्गुरु शिष्याचा अधिकार पारखून दीक्षा देतात.

दी म्हणजे देणे आणि क्षा म्हणजे ज्ञान पचवणे

गुरुदेव रानडे — निंबाळ - काही भक्त मंडळी दीक्षा घेण्यासाठी आली. त्यांना पुढच्या वर्षी यायला सांगितले. कोणीही आले नाही. केवळ काका कारखानिस आले. ही निष्ठा, ही तळमळ.

दीक्षा सोपी नाही. शिष्याने विनीत भावाने यायला हवे. इथे घाई गडबड उपयोगाची नाही.

धीरे धीरे रे मना धीरे सबकुछ होये
माली सींचे सौ घड़ा ऋत आये फल होये.

अर्ज करून मिळते ते अनुदान / नमस्कार - आशीर्वाद आणि काहीही न करता मिळतो तो अनुग्रह.

संग्रह, आग्रह, पूर्वग्रह व परिग्रह संपतो तेव्हा अनुग्रह मिळतो. तुम्ही रिकामे असाल तर भरता येईल

© www.madhaveeraghuveer.com

Without me she can not exist and without her I can not manifest.

१०. गूढविद्या जगन्माया देहे चाज्ञानसम्भवा । ११
उदयः स्वप्रकाशेन गुरुशब्देन कथ्यते ।

जगद्व्यापिका माया ही गूढविद्या आहे. ही माया देहात अज्ञानामुळे निर्माण झालेली असते. पण गुरु शब्दानेच अंधाराचा अज्ञानाचा नाश होतो व प्रकाशाचा उदय होतो. माया ही परमेश्वराचीच एक शक्ती आहे. जी भासते, आहे असे वाटते परंतु प्रत्यक्षात असत नाही ती माया ! या मा सा माया.
अज्ञानाच्या आवरणाने आत्मा झाकला जातो. त्याचे अस्तित्व आपल्याला कळत नाही. परंतु गुरु मात्र हे आवरण दूर करतात व तो तेजोमय, स्वयंप्रकाशी ज्ञ रूप, चित् रूप आत्मा आपल्याला दिसू लागतो. म्हणूनच गुरु म्हणतात अज्ञानाचा अंधकार दूर होतो.

१२. गुरुपादाम्बुजं स्मृत्वा जलं शिरसि धारयेत् ।
सर्वतीर्थावगाहस्य संप्राप्नोति फलं नरः ॥

श्रद्धेमध्ये प्रचंड शक्ती असते. सर्वच नद्या वास्तविक पवित्र असतात. त्यातून परमेश्वराच्या वास्तव्याने आणि साधुसंतांच्या तपश्चर्येने पवित्र झालेल्या ठिकाणी तीर्थे बनतात. तिथे स्नान केल्याने पापे नाहिशी होतात. मनात पवित्र विचार येतात, भगवत् पूजनाची आवड निर्माण होते. त्याला श्रद्धेची जोड मिळाल्याने साधकाला पुण्यशील शक्ती प्राप्त होतात. समुद्रात सर्व नद्या मिळत असल्याने समुद्रस्नानाचे पुण्य फार मोठे आहे. मात्र हे सर्व शक्य नसेल तर निदान घरी स्नान करताना अशी कल्पना करावी की मी ज्या पाण्याने स्नान करणार आहे ते पाणी माझ्या गुरूंच्या चरणाला स्नान घालून

© www.madhaveeraghuveer.com

सद्गुरु निंदकांवर नाथांची टीका -

काही लोक सद्गुरुची आवश्यकता काय असा प्रश्न विचारतात. त्याचे खंडन करताना नाथांची वाणी खूप प्रखर झाली आहे. ते म्हणतात —

नपुंसकाला पद्मिनी, घुबडाला सूर्य, गर्भांधाला लावण्य, गाढवाला सुगंध, डुकराला मिष्टान्न, कुत्र्याला फुलांची शेज, बहिऱ्याला कीर्तन यांचे महत्व वाटत नाही. त्याप्रमाणे अभक्ताला गुरुभक्तीचे माहात्म्य वाटत नाही. ही आपली भाषा फारच कठोर होत आहे याची जाणीव होऊन नाथ म्हणतात -

श्रोती न मानावा खेद। म्यां आपुला मनासी केला बोध
भावे भजावा आनंदकंद। मोक्षाचे पद पावावया ॥

सद्गुरु मोक्ष देतात म्हणजे केवळ एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी टाकतात असे नाही तर याच देही त्याला विदेहावस्था देतात. एकदा का जीवाला आपले स्वरूप कळले की तेथे काळाचे काही चालत नाही.

मोक्ष / स्वर्ग म्हणजे Red carpet treatment नाही. तर आंतरिक परिवर्तन होते.

श्रीरामचंद्र - गुरु वसिष्ठ, श्रीकृष्ण - सांदीपनी

नामदेव - विसोबा खेचर. ज्ञानेश्वर - निवृत्तिनाथ.

© www.madhaveeraghuveer.com

प्राप्त झालेले तीर्थ आहे. असे पवित्र जल आपल्या मस्तकावर धारण करावे. त्या जलाने आपले तन मन शुद्ध करावे. असे केल्याने सर्व तीर्थांत अवगाहन केल्याचे पुण्य मिळते.

१४. अनेक संतांच्या चरित्रांमध्ये चरणतीर्थाने व्याधी दूर झाली, मृत्यु टळला आपण ऐकतो, वाचतो परंतु आजकालच्या विज्ञाननिष्ठ जगात त्यावर पूर्णपणे विश्वास बसत नाही. मात्र गुरुवर श्रद्धा ठेवून त्यांनी सांगितल्याप्रमाणे आचरण ठेवले तर अधोमतीचा मार्ग सोडून आत्मोद्धाराकडे वळता येईल हे निश्चित! त्या मार्गाने गेल्यास मायेचा पगडा कमी होईल, अज्ञान दूर होईल. आत्मसाक्षात्कार झाल्यावर कर्माचे बंधन सुटते. आत्मज्ञान झाल्यावर कर्मे केली जात नाहीत. ती घडत जातात. त्याचे कर्तृत्व रहात नाही. कर्तृत्व नाही म्हणून भोक्तृत्व नाही. गुणा गुणेषु वर्तंते अशी स्थिती होते म्हणजे इंद्रिये गुणात (विषयात) रहातात, मी रहात नाही. हे सर्व होण्यासाठी अंगी वैराग्य बाणावे लागते. वैराग्य म्हणजे वैतृष्ण्य, विषयांची आसक्ती न वाटणे. मनाने त्यातून मुक्त होणे. असे झाले म्हणजे मग मन ब्रह्माकडे लागेल, त्याचाच ध्यास लागेल. अंतिमतः आत्मज्ञान होईल हे सर्व गुरुकृपेमुळे घडेल. त्यासाठी गुरुचरणांचे तीर्थ घ्यावे.

© www.madhaveeraghuveer.com

काशीक्षेत्रं शरीरं त्रिभुवनजननी व्यापिनी ज्ञानगंगा।
भक्तिः श्रद्धा गयेयं निजगुरुचरणध्यानयोगः प्रयागः।
विश्वेशोऽयं तुरीयः सकलजनमनःसाक्षिभूतोऽन्तरात्मा।
देहे सर्वं मदीये यदि वसति पुनस्तीर्थमन्यत्किमस्ति।

© www.madhaveeraghuveer.com

१५. गुरुंचे उच्छिष्ट म्हणजे त्यांच्या उपदेशाचे पालन

१६. काशीक्षेत्रं तन्निवासो जाह्नवी चरणोदकम्।
गुरुर्विश्वेश्वरः साक्षात् तारकं ब्रह्म निश्चितम् ॥१६

त्या गुरुंचे निवासस्थान हेच काशीक्षेत्र आहे. त्यांच्या चरणाचे तीर्थ म्हणजे जाह्नवी, गुरु हेच काशीक्षेत्रातील प्रमुख दैवत - विश्वनाथ आणि गुरु हेच तारक ब्रह्म आहे.

गुरुचरणांचे तीर्थ म्हणजे काशी, गया, प्रयाग असा त्रिवेणीसंगम आहे. गुरुच अक्षय वट आहेत.

काशी - प्रकाशिका हे मूळ नाव आहे. जिथे अखंड ज्ञानयज्ञ चालतो त्यामुळे जी सतत प्रकाशमान असते ती काशी. प्र + यज्ञ = प्रयाग. प्रजापतीने जो मोठा यज्ञ केला तो प्रयाग. असे १४ प्रयाग आहेत परंतु हे प्रयागराज आहे.

सहयज्ञाः प्रजाः सृष्ट्वा पुरोवाच प्रजापतिः।

दिवोदास - हे भृगुकुलोत्पन्न ऋषी. त्यांनी काशी ही नगरी वसवली. वाराणसी, बनारस ही अन्य नावे.

काशीक्षेत्री मृत्यु येणे हे भाग्याचे लक्षण मानतात. कारण मृत्युसमयी प्रत्यक्ष शिवशंकर कानात मुक्तीचा मंत्र सांगतात अशी कल्पना आहे.

आपले शरीर हीच काशी आहे. त्रैलोक्यजननी, विश्वव्यापी ज्ञानरूपी गंगा हीच गंगा आहे. भक्ती, श्रद्धा म्हणजेच गया. गुरुंच्या चरणकमलांचे अखंड स्मरण म्हणजे प्रयाग आहे. सर्व भूतमात्रांच्या आत निवास करणारा साक्षी, तुरीय अंतरात्मा म्हणजे विश्वेश्वर आहे. माझ्याच देहात या सर्वांचे निवासस्थान असेल तर यापेक्षा अन्य तीर्थक्षेत्र कोणते असेल बरे?

© www.madhaveeraghuveer.com

॥ श्री ॥

गुरुवक्त्रस्थितं ब्रह्म प्राप्यते तत्प्रसादतः।
गुरोर्ध्यानं सदा कुर्यात्, कुलस्त्री स्वपतेर्यथा ॥१८॥

ब्रह्म हे गुरुमुखात राहते. गुरुंच्या कृपाप्रसादाने ते शिष्याला प्राप्त होते. गुरु 'शब्दे च परे च' निष्णात असावा लागतो. म्हणजे गुरुला ब्रह्मसाक्षात्काराचा अनुभव हवा व तो कसा मिळवायचा हे सांगता येण्याचे कौशल्य हवे. हा इंद्रियांच्या पलीकडचा अनुभव सांगता येत नाही. तरीसुध्दा ज्ञानेश्वर माऊली म्हणतात 'बोली अरुपाचे रुप दावीन.' हे कौशल्य केवळ सद्गुरुतच असते. गुरुकृपा झाली की ते भरभरुन देतात. कुलस्त्री जशी सदैव पतिचाच विचार करते, त्याच्या पसंतीप्रमाणे वागते तसेच शिष्याने निरंतर गुरुचेच ध्यान करावे.

आपली इंद्रिये बहिर्मुख आहेत. ती केवळ बाहेरचा अनुभव घेतात. रुपातीत अनुभव घेता येत नाही.

पराञ्चि खानि व्यतृणत् स्वयम्भूः — उपनिषद.

जीवन हे विलक्षण गतिमान आहे. मात्र ध्यानात गति नाही तर स्थिति आहे. स्थितीचा अनुभव घ्यायला हवा. गतीतून स्थितीत जाण्यासाठी प्रपंचाचा हात सोडायला हवा. आपण एका हाताने प्रपंचाला घट्ट पकडले आहे. तो हात सोडता यायला हवा. खरे तर दोन्ही हात सोडून गुरुला शरण जायचे. परंतु आपली निष्ठा डळमळीत असते. सर्कस मधील मुलगी दोन्ही हात सोडून देते. तेव्हा

दुसरा कुणी तरी मला निश्चितपणे भेटणार आहे याची मला खात्री असते. तशी १००% खात्री गुरुविषयी वाटायला हवी म्हणजे नामरूपाच्या पलीकडे जाता येते. मुखवटे काढून ठेवायला हवेत. मुखवटा म्हणजे अनुकरण. प्रापंचिक माणसे अनेक मुखवटे घालून वावरतात. त्यामुळे खरे रूप कधीच गवसत नाही. आदर्श आई, पत्नी असल्याचे आपण नाटक करतो. साधना म्हणजे खरवडून काढणे, सोलून काढणे, कुणाचेही अनुकरण नको. स्वतंत्र बीजाने फुलता यायला हवे. मनुष्यदेह दुर्लभ आहे. तो भाग्याने मिळतो — धन्य धन्य हा नरदेहो (याची अपूर्वता पाहो)

जेव्हा खरी तळमळ निर्माण होते, तेव्हा सद्गुरु हाताला धरून मार्ग दाखवतात. सद्गुरूची आवश्यकता अध्यात्म मार्गात निश्चितच आहे.

रेल्वेतून रात्रीचा प्रवास करताना २ प्रवाशांना झोपायला छान जागा मिळते. परंतु Without Ticket प्रवास करणाऱ्याला शांत झोप लागत नाही तर Reservation असणाऱ्याला शांत, निवांत झोप लागते, हे गुरूचे माहात्म्य आहे.

विशेषणांशिवाय मी पहायचा असेल तर गुरुशिवाय तरणोपाय नाही. आपला अस्सल चेहरा पहाता यायला हवा.

©www.madhaveeragruveer.com

(२३) गुकारस्त्वन्धकारस्य रुकारस्तेज उच्यते।
अज्ञानग्रासकं ब्रह्म गुरुरेव न संशयः।

गु म्हणजे अंधार व रु म्हणजे तेज. गुरु शिष्याच्या मनातील अंधार दूर करतात. 'मी म्हणजे देह' हे अज्ञान दूर करून मी म्हणजे आत्मा हे ज्ञान देणारे गुरु म्हणजे साक्षात ब्रह्मच आहे यात संशय नाही. ब्रह्म निर्गुण निराकार असते, ते गुरुरुपाने सगुण, साकार होऊन येते. 'गु' हा पहिला वर्ण त्रिगुणात्मक मायेचा प्रत्यय आणून देणारा आहे. या मोहवणाऱ्या मायेत अडकल्यामुळेच जीव देहाशी तादात्म्य पावतो.

'रु' या दुसऱ्या वर्णाचा अर्थ मायेची भ्रांती दूर करणारा असा आहे. आत्मा म्हणजे मी आहे हे गुरुकृपेनेच कळते. देह, इंद्रिये, मन बुध्दी इ. मला चिकटलेली उपाधी आहे. मी त्यापलीकडे आहे.

ईशावास्य आत्मानं रथिनं विद्धि - - - - -

मनो बुध्यहंकार चित्तानि नाहं - - - - - . आत्मषटक

(२४) देवांनाही दुर्लभ असे हे गुरुपद आहे. ते अत्यंत श्रेष्ठ आहे. हाहा हुहू इ. गंधर्वही गुरुची पूजा करतात.

इथे शिव-पार्वती संवादाच्या माध्यमातून सद्गुरु माहात्म्य वर्णन केले आहे. सद्गुरु आपणहून शिष्याकडे जातात. परन्तु सद्गुरुकृपेस पात्र कोण? कुरुप असलात तर उत्तम! निरक्षर असलात तर दुधात साखर आणि दरिद्री असलात तर त्यात आणखी केशर आत्मवस्तुच्या निकट असून भागत नाही. त्याच्याशी

एकरूप व्हावे लागते. लिंबू, साखर, मीठ, पाणी या सर्वांना स्वतःची स्वतंत्र चव आहे. परंतु त्या सर्वांनी आपापले गुणधर्म सोडले म्हणून सरबत मधुर लागते. विरघळणे साधायला हवे. मत्पर होता आले पाहिजे. शिष्य अहंकारी असेल तर अपात्र ठरतो.

पंडित-नावाडी – १०० % आयुष्य वाया.

माणसाने इतरांना सांगण्यासाठी ग्रंथाभ्यास जरूर करावा परंतु स्वतःच्या प्रगतीसाठी सद्गुरुकृपा हवी.

माऊलींची कृपा म्हणजे तोंड्यात खडीसाखर

समर्थ म्हणजे वडिलांचा धाक

तुकाराम महाराज तर हंटर घेऊन घडवतात.

एकनाथ महाराज आजीप्रमाणे मायेने समजावतात.

नुसत्या वाचनाने माणूस पंडित होतो ज्ञानी नाही. शब्दांच्या मागचा भाव जाणकाराकडून समजून घ्यायला हवा.

कल करे सो आज कर आज करे सो अब।

पलमें प्रलय हो जाएगा, फिर करेगा कब?

याचा सोयीस्कर अर्थ घेऊन कॅरियर-स्वकर्म घेऊन पळून जातो. अर्थामध्ये शिरायचे असेल तर शब्द थकावेत.

आद्य शंकराचार्यांना (त्या वर्षी वेद मुखोद्गत होते. उपनिषदांवर ते भाष्य करायचे परंतु शब्दज्ञानाने ते संतुष्ट होणारे नव्हते. म्हणून गुरुच्या शोधात निघाले.

सद्गुरु कृपा हा Divine touch आहे.

Explicite faith and total surrender.

बँकेचा लॉकर उघडायचा असेल तर २ किल्ल्या लागतात.

☆ गुरुकृपा – Bank manager कडे असणारी किल्ली

साधना – आपल्याकडे असणारी किल्ली.

बुद्धी चक्रवाक पक्ष्याप्रमाणे आक्रंदन करत असते ती आत्मवस्तुच्या निकट असते पण तिला भेदू शकत नाही. ती आत्मवस्तु पाहू शकते पण हेऊ शकत नाही. बुद्धी म्हणजे lower intellect. बुद्धीला साजणी म्हटले आहे. रूप पाहता लोचनी। सुख जाले वो साजणी (मैत्रिण) बुद्धी म्हणजे पुनवेहून चतुर्दशी। पौर्णिमेपेक्षा एक कला कमी असते. मात्र अंतरी आत्म्याच्या विकासु अशी स्थिती प्राप्त झाली की मायेचा निरास होतो. तिथून परत फिरणे नाही

यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम॥

ते खरे आपले घर. मायेमुळे आपल्याला आपल्याच घरात जाता येत नाही. परमेश्वराला उघडेपणा नको वाटतो.

देवाः परोक्षप्रिया। ∴ त्याने मायेचा झिरझिरीत पडदा आड ठेवला आहे.

या जगाची गती वर्तुळाकार आहे. म्हणून प्रत्येक जीवाला आपल्या मूळ स्वरूपाकडे जाण्याची ओढ असते. या सृष्टीतील पाण्याचा प्रत्येक थेंब जर कुठे अडला नाही, जिरला नाही, वाफ झाली नाही तर समुद्राकडे जाण्याची ओढ बाळगून असतो.

(30) देहाची निर्भत्सना केली आहे. देहाला Instrumental value आहे पण Ultimate value नाही.

दह्यते इति देहः। शीर्यते इति शरीरः।

अस्थि, मांस, मेद, मज्जा, रुधिर, वीर्य इ. गोष्टींचे गाठोडे बांधून त्यावर चांगल्या त्वचेचे कापड लावले आहे. सजवले आहे. हा देह कोणतीही त्याज्य गोष्ट आत ठेवत नाही. त्याज्य गोष्ट नाशाला कारणीभूत ठरते. नारळाचे खोबरे काढून करवंटी टाकून देतो तसा या देहाचा त्याग करता यायला हवा.

नरदेह हा दुर्लभ आहे. घाणीने बरबटला असला तरी आपला गुरु आहे. त्याचा योग्य उपयोग करून घेता यायला हवा. या अस्वच्छ देहात परमात्मा रहातो तेव्हा त्याचे मंदिर बनते.

देह देवाचे मंदिर आत आत्मा परमेश्वर॥

जेव्हा घाण वास येणारे खत झाडांना घातले जाते तेव्हा त्याच झाडाला गोड पाणी असणारे नारळ, सुगंधाने दरवळणारा मोगरा आणि मोहक रंगाचे गुलाब येतात.

या देहाविषयी कृतज्ञता व्यक्त करायची.

नरदेहाचेनि साधने । सच्चिदानंद पदवी घेणे।

किंवा आयुष्य हे रत्नपेटी। माजी भजनरत्ने गोमटी॥

आपण क्षणाक्षणाने मृत्युच्या जवळ चाललो आहोत म्हणून स्वतःला जपून म्हणजे जपून ठेवायचे

जोपर्यंत परमात्मा आपल्यात आहे तोवर शिव, तो निघून गेला तर शव!

जीवन हे रसपूर्ण आहे. ते जगताना प्रसन्नता राखता यायला हवी. जीवनात घडणाऱ्या प्रत्येक गोष्टीचा असोशीने आस्वाद घेता यायला हवा. जीवनावर नितांत प्रेम करणे ही श्रेष्ठ विद्या आहे.

जीवनाच्या सर्व अंगांचा रसास्वाद घेता येणे ही कला आहे. त्यासाठी प्रपंच हा कर्तव्यबुध्दीने परंतु अकिंचनपणे करता यायला हवा आणि तरीही तो रुक्ष होता कामा नये. त्यात आनंद घेता आला पाहिजे. यासाठी सद्गुरुंचे मार्गदर्शन हवे. आपण नुसता कडबा चघळतो. अमृतप्राशन करत नाही.

सद्गुरुकृपा होते तो क्षण म्हणजे खरा जन्म. कबीरांना वय विचारले तेव्हा त्यांनी उत्तर दिले – ४ वर्षे.

© www.madhaveeraghuveer.com

योगरतो वा भोगरतो वा
सङ्गरतो वा सङ्गविहीनः।
यस्य ब्रह्मणि रमते चित्तं
नन्दति नन्दति नन्दत्येव॥

© www.madhaveeraghuveer.com

३४. अज्ञानतिमिरान्धस्य------

सामान्य माणसाला स्वरूपाविषयी अज्ञान असते. त्यामुळे त्याला डोळे असून तो आंधळाच असतो. गुरु हे ज्ञानाचे अंजन काडीने (शलाका) घालतात. ते पटवून देतात हात, पाय, नाक, डोळे, मन, बुध्दी म्हणजे तू नाहीस. तू या सर्वांपेक्षा वेगळा आहेस. तू आत्मतत्व आहेस. या सर्व जगताला ऊर्जा पुरवणारा व शरीराला ऊर्जा पुरवणारा एकच आहे. आपल्या मधुर आणि प्रभावी वाणीने पुन्हा पुन्हा सांगून शिष्याच्या मनावर हे ज्ञान बिंबवणारे, त्याला ब्रह्मपदी पोहोचवणारे सद्गुरु– त्यांना प्रणाम!

सद्गुरु देहाला नाही तर देहबुध्दीला मारतात. शून्याच्या मागे एक आकडा लिहिला की त्याची किंमत वाढते. तसेच एक सद्गुरु मागे उभे राहिले की आयुष्याला किंमत येते. हे असत्य जग आणखी सुंदर दिसायला लागते. रावणातला राम, कंसातला कृष्ण दिसू लागतो. मरणात सौंदर्य दिसू लागते. उपासनेत आनंद मिळू लागतो. आनंद हे सद्गुरुंचे स्वरुप आहे. माती एकच पण त्यातून विविध चवींची झाडे उगवतात. आंबा, चिंच, कारले. तसेच परमात्मा एकच असला तरी सृष्टीत विविधता आहे. भेदामुळे आपण वर्गीकरण करतो. चैतन्य एकच आहे.

याचे ज्ञान ज्याला होते तो खरा ज्ञानी.

गाभाऱ्यात प्रवेश करण्यासाठी अहंकाराच्या चपला बाहेर काढून ठेवायला हव्यात. सॉक्रेटिससारखा मोठा तत्ववेत्ता स्वतःला अडाणी समजायचा. गाडगे महाराजांना कोणी नमस्कार केला तर ते पाठीत काठी हाणायचे.

© www.madhaveeraghuveer.com

समर्थ तर वेळोवेळी म्हणतात. न्यूनपूर्ण ते क्षमावे। अहंकाराची आहुती हाच सर्वश्रेष्ठ यज्ञ आहे.

४०. यस्यामतं ------.

हा केनोपनिषदातील मंत्र आहे. ज्याला वाटते की मला काही कळले नाही, त्याला सर्व कळलेले असते आणि ज्याला वाटते मला सर्व कळले त्याला वस्तुतः काहीच समजलेले नसते. परब्रह्माचे ज्ञान ही अनुभूती आहे. जसा झोप लागलेला माणूस मी गाढ झोपलो आहे हे सांगू शकत नाही. तसेच परब्रह्माच्या साक्षात्कारात मी चा विलय झाल्याने मला ज्ञान झाले हे सांगायला कुणी शिल्लकच रहात नाही. आणि जो म्हणतो - मला परब्रह्माचे ज्ञान झाले त्याचा 'मी' अजून शिल्लक आहे म्हणजेच त्याला पूर्ण ज्ञान झाले नाही.

बृहदारण्यकात एक प्रसंग आहे -

जनकराजा एक यज्ञ करतो व श्रेष्ठ ब्रह्मिष्ठाला एक सहस्र गायी सुवर्णासह देण्याची इच्छा प्रगट करतो. परंतु कोणीही पुढे येत नाही. तेव्हा याज्ञवल्क्य ऋषी आपला शिष्य सोमश्रवाला त्या गायी आपल्या आश्रमात घेऊन जायला सांगतात. तेव्हा इतर ऋषी विचारतात की तुम्ही स्वतःला ब्रह्मर्षि समजता का? तेव्हा याज्ञवल्क्य म्हणतात - ब्रह्मर्षिंना आम्ही नमस्कार करतो. मला गाई हव्या होत्या म्हणून मी त्या घेतल्या. नंतर अश्वल, आर्तभाग, उषस्त, भुज्य कहोल इ. विद्वान त्यांना अनेक प्रश्न विचारतात, याज्ञवल्क्य त्या सर्व प्रश्नांची यथायोग्य उत्तरे देतात. त्यानंतर गार्गी खूप

सूक्ष्म, बुध्दीचा कस पाहणारे प्रश्न विचारते. तिचेही ते समाधान करतात. तेव्हा सर्वजण मान्य करतात की ते ब्रह्मर्षि आहेत. परंतु ते स्वतः कधीही मी ब्रह्मर्षि आहे असे म्हणत नाहीत. कारण म्हणणारा व समजणारा 'मी' च राहिला नसतो. त्यामुळे इथे अनन्य भाव हवा. ब्रह्माखेरीज कुठेही काहीही नाहीच. सर्वत्र तोच घनदाट भरलेला आहे. तो एकमेवाद्वितीय आहे. अशा ब्रह्म स्वरुप असणाऱ्या गुरुंना माझा नमस्कार असो.

४१, ४२ यस्य कारणरुपस्थ ----
नाना रुपमिदं भिन्नं ----

घटाचे उपादान कारण माती आहे आणि निमित्तकारण कुंभार आहे. घट हे कार्य आहे. इथे कार्य व कारण (Raw material) डोळ्याने दिसत आहे. परंतु कधीकधी कार्य दिसते पण त्याचे कारण दिसत नाही. पावसाळ्यात अचानक हिरवळ दिसू लागते. त्या गवताचे बी आधी नव्हते का? तर होते पण काही दिसत नव्हते, मग ते नव्हते का? दिसत नव्हते. बी नसतेच तर गवत उगवले नसते. त्याचप्रमाणे ही सृष्टी दिसत आहे पण तिचे उपादान कारण ही दिसत नाही व निमित्तकारणही दिसत नाही. पण कारणाशिवाय कार्य असूच शकत नाही. म्हणून या सृष्टीचे निमित्त व उपादान कारण असणारा जो कोणी आहे त्यालाच परब्रह्म म्हटले आहे. तो एकटाच आहे पण कार्यरुपाने तो वेगळी रुपे घेतो. जो स्वतः कारण आहे व कार्यही आहे अशा गुरुंना मी वंदन करतो.

हे सर्व जग नानारूपांनी नटलेले दिसते. तरी यात मूलतः भिन्नता नाही. बी व वृक्ष — कारण व कार्य असल्यामुळे वेगळे वाटतात. परंतु वस्तुतः एकच आहे. राजा व रंक, सिंह व ससा हे पूर्णतः भिन्न वाटत असले तरी त्यामध्ये एकत्व आहे. अविभक्तं च भूतेषु विभक्तमिव च स्थितम्।

४८. अ-त्रिनेत्रः सर्वसाक्षि अ-चतुर्बाहुरच्युतः।
अ-चतुर्वदनो ब्रह्मा श्रीगुरुः कथितः प्रिये॥ ४८॥

शंकराप्रमाणे तीन डोळे नसले तरी गुरु सर्वसाक्षी आहेत विष्णुप्रमाणे चार हात नसले तरी ते अच्युत आहेत. ब्रह्मदेवाप्रमाणे चार मुखे नसली तरी प्रत्यक्ष ब्रह्मच आहेत.

म्हणजेच बाह्य स्वरूप जरी भिन्न असले तरी सर्व देवांची शक्ति व ऐश्वर्य गुरुंमध्ये. कारण ऐश्वर्य हे शक्तीचे असते. इंद्रियांचे नाही.

शक्तीचे असते. इंद्रियांचे नाही. मञ्जलिरेव आर्ये-----

५१. तस्यै दिशे सततमञ्जलिरेव आर्ये
विश्वाची उत्पत्ति, स्थिती, लय हे नाटक सतत चालू आहे. या नाटकाचा जो नित्य साक्षी आहे. असे भगवान चक्रवर्ती गुरु जिथे विराजमान आहेत. त्या दिशेला शहाणे, जाणकार लोक बध्दकरांनी प्रणाम करत असतात. भृंगे जसे कमळाकडे आकृष्ट होतात.

ही दुनिया एक रंगभूमी आहे. आपल्याला मिळालेली भूमिका ही भूमिका आहे याची नित्य जाणीव ठेवायची. मी खरा वेगळाच आहे. पण हा जो रोल मिळाला आहे तो उत्तमरीत्या पण तरीही न गुंतता मला निभावून न्यायचा आहे. अवतीभवतीचे लोक अगदी आपल्या विरोधात असणारे ही केवळ त्यांची भूमिका करत आहेत असा दृष्टीकोन असेल तर संघर्ष घडत नाही.

संसार हे एक नाटकच आहे. तीन अवस्थांचे तीन अंकी नाटक आहे. कुणीतरी लेखकाने लिहून दिलेले संवाद बोलत असतात. नेपथ्य वेगळे असते. त्याचा आपण त्रास करून घ्यायचा नाही. आपली दुखणी बाणी हे सगळे सोहळे आहेत. त्यांचा आनंदाने स्वीकार करायचा

नोंदवले — भाऊसाहेब केतकर – सूचना
आप्पासाहेब भडगावकर ओरडले –

५२. सद्गुरुंचा दरबार — इथे परंपरा सांगत आहेत.

विघ्नहर्ता गणपती – साधकाला कोणतेही विघ्न येऊ नये
पीठत्रये भैरवम् – भैरव म्हणजे आत्मस्वरूप.
तीन बंध – मूलाधार, उड्डीयान, जालंधर

कुंडलिनी शक्तीच्या जागरणासाठी हे तीन बंध आवश्यक आहेत. सिद्धसमूह बटुकत्रय – शुकदेव, वामदेव सनकादिक – इडा, पिंगला, सुषुम्ना या तीन नाड्या महत्वाच्या आहेत. त्यासाठी पाठीचा कणा ताठ हवा. मेरुदंड व वीणा प्रमाणे असावा. त्यातून ज्या २ नाड्या जातात त्या इडा व पिंगला आणि त्या जोडलेल्या भागातून जी सूक्ष्म नाडी जाते ती सुषुम्ना. त्यातून जी संज्ञा जाते ती थेट भ्रुकुटीमध्यापर्यंत. तिथून पुढे ती ब्रह्मरंध्रापर्यंत जाते. ब्रह्मरंध्र हे खसखशीच्या दाण्याएवढे असते. त्यालाच नंदद्वार असेही नाव आहे.

दीक्षा तीन प्रकारच्या आहेत.
मांत्रिक, शांभवी आणि स्पर्श दीक्षा

मांत्रिक - मंत्र देऊन किंवा संकल्पमात्राने दिली जाते.
शांभवी - सद्गुरु शिष्याकडे केवळ पाहून दीक्षा देतात.
स्पर्श - केवळ स्पर्शाने ही दीक्षा दिली जाते.
ही दीक्षा गोंदवलेकर महाराजांनी कुर्तकोटींना दिली

प्राणायाम

साधक प्रथम वधूपित्याप्रमाणे असतो, पुढे पुढे सिध्दी मिळायला लागल्यावर तो वरपित्याप्रमाणे वागू लागतो. प्राणायामामुळे सिध्दी लवकर प्राप्त होतात. परंतु सिध्दींमध्ये न अडकता सद्गुरुंनाच धरून रहायचे. चैतन्याची निकटवर्ती जाणिव म्हणजे प्राण। त्या प्राणशक्तीला स्थैर्य देण्यासाठी प्राणायाम करायचा. श्वास आत घेताना ब्रह्मवृत्ती आत घ्यायची व बाहेर सोडताना प्रपंच बाहेर टाकायचा. पार्थिव तत्व व ब्रह्मतत्व यांना जोडणारा पूल म्हणजे प्राणायाम

Sound mind in sound body. निरामय शरीरातच प्रसन्न चित्त वास करते. योग्याला कधी दुखणी नसतात. श्वास पोटातून आत घेताना ब्रह्मवृत्तीचा निश्चय व सोडताना प्रपंचाचा निषेध करायचा. नामाने जिभेला वळण लावले की ती नर्तन करते तेव्हा ते कीर्तन होते. नर्तकी x कीर्तन.

(५५) सद्गुरु ज्या मार्गावरून चालतात त्या मातीत लोळावे. १. भरत चित्रकूट पर्वत - अंगप्रदक्षिणा.
२. धुळ्याचे शंकरराव देव - शिवथरघळ.
३. भाऊसाहेब महाराजांचा शिष्य - गुंडाप्पा.
४. शंकराचार्यांचा शिष्य गिरि हा धाव्या धुवत बसला जेव्हा ते मांडूक्यावर कारिका सांगत होते.

श्री समर्थांचा निष्ठावान शिष्य कल्याण कावडीने पाणी आणत होता. तेव्हा इतर सर्वजण दासबोधातील एका ओवीवर चर्चा करत होते. ऐसा सद्गुरु पूर्णपणी

५८. अवगुणपरिमार्जि - सद्गुरुंच्या नजरेची ताकद

सद्गुरु जिथे असतात तिथे प्रकाश असतोच. हे गुरुतत्त्व कधीही घटत नाही. गुरुतत्त्व सर्वत्र आहे. ते नाही अशी जागाच नाही. कनकदासाला गुरुंनी प्रसाद देऊन असाच खायला सांगितले. पण तो खाऊ शकला नाही. कारण कोणी पहात नाही अशी जागाच नाही.

ईश्वर सर्वत्र आहे. पण तो दुधातल्या लोण्यासारखा आहे. लोणी मिळवायचे असेल तर दुधावर प्रक्रिया करायला हवी. स्वतःला उपासनेच्या भट्टीत टाकायला लागेल. काही काळ तावाच्या संगतीत ठेवावे लागेल. एकांतात स्वस्थ बसावे लागेल नंतर त्याला विवेकाच्या रवीने घुसळायचे. मेरु मज्जा ही रवी आहे. इडा, पिंगला हे दोर आहेत. आतमध्ये बरीच घुसळण होते. त्याकडे साक्षीभावाने पहायचे. मग त्यातून नवनीत बाहेर येते. ईश्वर हा नवनीत आहे. देह देवाचे मंदिर.

जसे दुधामध्ये लोणी। तसा देही चक्रपाणी।

पुष्पे गन्धं तिले तैलं काष्ठे वह्निः पये घृतम्
इक्षौ गुडं तथा देहे पश्यात्मानं विवेकतः ।।

नामामध्ये सद्गुरुंची शक्ती असते. बंदुकीची गोळी हाताने फेकली तर एक भोकसुद्धा पडणार नाही. पण तीच बंदुकीतून फेकली तर आरपार वेध घेते.

नाम म्हणजे Group of words descended from above.

© www.madhaveeraghuveer.com

बिडकर महाराज साधकावस्थेत असताना त्यांच्या अंगवस्त्राला सोडून कुठेही जात नसत. त्यांच्या उपासनेत त्यामुळे अडथळा येत असे. सद्गुरूंनी त्यांना मोकळे केले. त्या बाईचा मृत्यु झाला. गुरुने शिष्याला योग्य मार्गाला लावले.

(६२) तदेजति तन्नैजति तद्दूरे तत्समीपके।
तदन्तरस्य सर्वस्य तदु सर्वस्य बाह्यतः॥

परब्रह्माचे हे वर्णन ईशावास्य मध्ये आलेले आहे तेच वर्णन इथे गुरुसंदर्भात वापरले आहे. कारण दोन्ही एकच!

ते हलते कारण ते चैतन्यमय आहे, त्यात स्पंदन आहे जिवंतपणा आहे. पण त्याच वेळला ते हलतही नाही. कारण त्याला हलायला जागाच नाही. ते सर्वत्र घनदाट भरले आहे. सर्व विश्वभर पसरले आहे. ते अत्यंत दूर आहे. आपली सर्व मोजमापाची प्रमाणे तिथे तोकडी पडतील इतक्या दूर ते आहे. पण दूर आहे तितकेच जवळही आहे. म्हणजे इतके जवळ की सर्वांच्या आत ते ओतप्रोत भरून आहे. शिवाय बाहेरून सर्वांना वेढून राहिले आहे.

सर्वमावृत्य तिष्ठति। बहिरन्तश्च भूतानाम्

सत् चित् आनंदमय परब्रह्मापासून बनलेली प्रत्येक गोष्ट सच्चिदानंदस्वरूपच असणार. सत् म्हणजे असणे, अस्तित्व! चित् म्हणजे जाणीव, चैतन्य. ते सर्वांचे असते परंतु जाणवतेच असे नाही. सजीवांचे जाणवते. झाडांचे थोड्या प्रमाणात परंतु दगड-धोंड्यातील चैतन्य जाणवत नाही. आणि आनंद नेहमी क्रियाशील असतो. यांनाच अस्ति, भाति, प्रिय म्हणतात. ते प्रत्येक वस्तूत असतेच प्रत्येकाच्या आत बाहेर तेच तत्त्व आहे. खांबातून नरसिंह प्रकट झाले. ज्ञानेश्वरांनी निर्जीव भासणारी भिंत चालवली

(६३) अजोऽहमजरोऽहं अनादिनिधन: स्वयम्।
अविकारश्चिदानन्द अणियान् महतो महान्॥

मागील श्लोकात तृतीयपुरुषी प्रयोग होता तर इथे प्रथमपुरुषात वर्णन केले आहे. जणू ते परब्रह्म स्वतःबद्दल सांगत आहे. अज म्हणजे ज्याला जन्म नाही. जन्म घेणे म्हणजे आधी नसणे, मध्ये असणे व नंतर नष्ट होणे. याच्या बाबतीत हा प्रश्नच उद्भवत नाही. हा कधी नव्हता असे नाही आणि पुढे कधी नाहीसा होईल असेही नाही. हा आहेच आहे. शिवाय हा म्हातारा होणार नाही. जीर्ण होणारा नाही. याच्यात काही बदलच होत नाही. हा विकारी (परिवर्तनशील) नाही. हा अनादि आहे. म्हणजेच हा कशापासून तरी बनलेला नाही. कुंभ मातीपासून किंवा अलंकार सुवर्णापासून बनलेले असतात. हा कशापासूनही बनलेला नाही. कारण याच्यापूर्वी दुसरे कोणतेही तत्त्व अस्तित्वातच नव्हते. याला निधन म्हणजे मरण नाही. ज्याला जन्म असतो, त्यालाच मरण असते. विष्णुच्या सहस्र नामांमधील एक नाव अनादिनिधन आहे.

त्याच्यापासून जी सृष्टी निर्माण झाली तिला विकार आहेत. जीवाला ६ प्रकारचे विकार आहेत. अस्ति, जायते विपरिणमते, वर्धते, अपक्षीयते, प्रणश्यति। पण हा मात्र सर्वांचा निर्माता असून नामानिराळा आहे. अविकारी आहे. चित् म्हणजे स्पंदनयुक्त जाणीव आहे, आनंदरूप आहे हा सूक्ष्माहून सूक्ष्म आणि मोठ्याहूनही मोठा आहे.

अणुरणीया थोकडा तुका आकाशाएवढा। हे तत्त्व अनुपम आहे. त्याला उपमा नाही, तुलना नाही. एकमेवाद्वितीय.

© www.madhaveeraghuveer.com

(६८) अखण्डमण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम्।
तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्री गुरवे नमः॥

मंडलामध्ये, वलयामध्ये नक्की सुरुवात कुठून झाली हे सांगता येत नाही त्याप्रमाणे या जगताची सुरुवात केव्हा, कशी झाली हे सांगता येत नाही. उत्पत्ति, स्थिती लय या क्रमाने ही सृष्टी पुन्हा पुन्हा निर्माण होते व पुन्हा त्या ब्रह्मात लीन होते. हा क्रम अखंड चालू आहे. जगाचा प्रारंभ शून्यातून झाला असे म्हणतात. बौद्धांचा शून्यवाद (पोकळ शून्य) प्रसिद्ध आहे. परंतु शून्य म्हणजे बिंदू असा अर्थ घेतला तर ब्रह्म शून्य आहे. त्यापासून हा पसारा निर्माण झाला. पण ते शून्य पोकळ नाही. त्याला अस्तित्व आहे, ज्ञान आहे, आनंद म्हणजे सृजनशीलता आहे. अशा ब्रह्मापासून हे जग निर्माण झाले. जे सर्वांच्या पलीकडे आहे, ज्याला जाणता येत नाही अशा अर्थाने ते शून्य आहे.

मार्कंडेय ऋषींना प्रलयाच्या दृष्टांतात वटवृक्षावर पायाचा अंगठा चोखणारे बालक दिसले. ते या शून्याचे प्रतीक मानतात. बीजरूपाने असलेले तेच दृश्यरूपाने दिसते.

अग्रे एकमेव आसीत् असे श्रुति सांगते. आधी एकमेव ब्रह्मच होते. निर्माण करणारा तोच आणि कच्चा मालही तोच! निमित्त व उपादानकारण! त्याच्यापासून तयार झालेल्या सृष्टीत तोच कणाकणात भरला आहे.

हे सर्व दाखवून देणारे आहेत ते सद्गुरु!

गुरु गोविंद दोनो खडे काके लागू पाय
बलिहारी गुरु आपने गोविंद दियो बताय॥

त्याने दाखवून दिले नसते तर आम्हाला कळलेच नसते.

तत्वज्ञान 23 जुलै 95

माणूस स्वतःच्या शरीराकडे बोट दाखवून 'मी' म्हणतो. देवाला 'तो' म्हणतो. जे जवळ दिसते त्याला 'हे' म्हणतो व लांब आहे त्याला 'ते' म्हणतो.

ब्रह्म लांब आहे असे वाटते पण दिसत नाही म्हणून 'ते' (तत्) या तत् चा जो भाव आहे ते तत्व. ते तत्व तूच आहेस. ते फार लांब आहे असे समजू नकोस. अरे, त्याचे व तुझे स्वरूप एकच आहे. किंबहुना तू 'ते' च आहेस तत् त्वम् असि। (सच्चिदानंदस्वरूप) तुला जे रूप, आकार, नाम आहे ते त्याला रहाण्यासाठीचे घर आहे, उपाधि आहे. खरा तू व तो एकच आहेस. हे अनुभवाला आणून देतात ते सद्गुरु

तस्मै श्री गुरवे नमः। असा चतुर्थचरण असणारे १० श्लोक पुढे आहेत.

(५८) सप्तसागरपर्यंत तीर्थस्नानादिकं फलम्।
गुरोरंघ्रिपयोबिंदुसहस्रांशे न दुर्लभम्॥ ५८

क्षीरसमुद्र क्षारसमुद्र। दधि मधु घृत समुद्र। सहावा तो इक्षुरससमुद्र। सुरासमुद्र सातवा॥ भा.रा. किष्किंधा १०.२

असे सात समुद्र पृथ्वीला वेढून आहेत. खूप खटाटोप करून या सर्व समुद्रात स्नान केले तर पुण्य निश्चित मिळेल पण अत्यल्प! सर्व नद्या समुद्रात विलीन होतात म्हणून सर्व तीर्थात स्नान केल्याचे पुण्य मिळते. परंतु गुरूंच्या चरणतीर्थाचे महत्व त्यापेक्षा सहस्रपटीने अधिक आहे. अंघ्री - चरणयुगुल

तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चंद्रबलं तदेव।
विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽघ्रियुगं स्मरामि॥

© www.madhaveeraghuveer.com

(९१) ब्रह्मानंदं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिम्।
द्वंद्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम्
एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतम्।
भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि॥

प्रज्ञानं ब्रह्म - ऋग्वेद- ऐतरेय
तत् त्वम् असि - सामवेद - छांदोग्य उपनिषद
अहं ब्रह्मास्मि - यजुर्वेद - बृहदारण्यक
अयमात्मा ब्रह्म - अथर्ववेद- माण्डूक्य

ब्रह्मानंदस्वरुप, परम सुख देणाऱ्या, केवल म्हणजे शुध्द (ज्यात काही मिसळलेले नाही) ज्ञानस्वरुप, द्वंद्वाच्या पलीकडे असणाऱ्या, गगनाप्रमाणे सर्वव्यापक तरीही अलिप्त असणाऱ्या, चार महावाक्यांनी निर्देशित केलेल्या एकमेवाद्वितीय, नित्य, मलरहित, अचल, सर्व प्राणीमात्रांच्या बुध्दीचेही साक्षी असणाऱ्या आणि अस्तित्व (भाव) व त्रिगुणांच्या पलीकडे असणाऱ्या परब्रह्मस्वरुप सद्गुरुंना मी वंदन करीत आहे.

(९२, ९३) श्वेताम्बरं -------- श्रीमद्गुरु नित्यमहं नमामि।

साक्षात परमात्म्याने मानवी रुप घेतले आहे. सद्गुरु शुभ्र वस्त्र धारण करणारे, चंदनाचा लेप लावलेले, शुभ्र फुले धारण करणारे, मोती/मोत्याचे (श्लेष अलंकार) अलंकार धारण केलेले, ब्रह्मानंदात डुलत असणारे, दोन दिव्य नेत्र असणारे, दिव्यशक्ती ज्यांच्या डाव्या मांडीवर बसली आहे, मंदस्मित करणारे, अत्यंत कृपाळु, आनंदस्वरुप, आनंद देणारे, प्रसन्न ज्ञानस्वरुप, आत्मज्ञानयुक्त, योगियांना रुणा, पूजनीय, कुशल वैद्य बनून भवरोगाला पिटाळून लावणारे असे माझे सद्गुरु आहेत.

शुभ्र रंग पवित्रतेचे शुध्दतेचे प्रतीक आहे. परब्रह्म हे निर्गुण निराकार असल्याने त्याच्या दर्शनाचे सुख मिळू शकत नाही. ते दर्शनसुख देण्यासाठीच परब्रह्म गुरु बनून येत असते त्यामुळे गुरु दिसायला मानव स्वरुपात दिसत असले तरी ते परब्रह्मच असतात. शक्ती नेहमी डावीकडे असते ∴ शक्तीचे व पत्नीचे स्थान डावा मांडी आहे.
वामाङ्कारूढ सीता / वामांगी रखुमाई

(९६) न गुरोराधिकं ------
शिवशासनतः --------
गुरुपेक्षा जास्त श्रेष्ठ असे काहीही नाही असे ईश्वर नेहमी म्हणतो गुरुपेक्षा जास्त श्रेष्ठ असे काहीही नाही असे शिव आग्रहाने सांगतो.
व अशीच शिवाची आज्ञा आहे असेही शिव आग्रहाने सांगतो.

(९९) गुरुदर्शितमार्गेण ------
इंद्रियांची शक्ती मर्यादित असते. ती इंद्रिये मर्यादित परिच्छिन्न गोष्टीच दाखवू शकतात. त्यांना अमर्याद अपरिच्छिन्न कळत नाही म्हणून दाखवता येत नाही. हे जाणून अशाश्वताचे म्हणजे भौतिक गोष्टींचे चिंतन करु नये तर चिरंतनाचा ध्यास घ्यावा.

(१०३) हुंकारेण न वक्तव्यं प्राज्ञैः शिष्यैः कथञ्चन
गुरुरग्रे न वक्तव्यमसत्यं च कदाचन॥
शहाण्या शिष्याने गुरुंची कधीही अवज्ञा करु नये. नुसता हुंकार देऊन कधीही उत्तर देऊ नये. ते उद्धटपणे वागणे आहे. नम्रपणे होय किंवा नाही असे उत्तर द्यावे. तसेच कधीही खोटे बोलू नये.
कथं भीष्ममहं संख्ये द्रोणं च मधुसूदन? कथं इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन?
असे अर्जुन भगवंतांना विचारतो. हे सुदर्शन तू तर असे मला सांगतो आहेस. अरे गुरुची शब्दाने सुध्दा कधी निंदा करु नये बोलण्याने त्यांना दुखवू नये आणि तू मला त्यांच्यावर शस्त्राने वार करायला सांगतो आहेस?

(१०८) गुरुं त्वं कृत्य हुं कृत्य गुरुं निर्जित्य वादतः।
अरण्ये निर्जले देशे स भवेत् ब्रह्मराक्षसः॥

जो गुरुला तू म्हणतो, हूं म्हणून हुंकार देतो वा त्याला वादात जिंकून आनंदी होतो तो निर्जल अरण्यात ब्रह्मराक्षस होऊन राहतो ∴ असे पातक कधी करु नये.

गुरु-शिष्य हे नाते फार वेगळे आहे. गुरु-शिष्य दोघेही उत्तम असतील तर ज्ञानसाधनेला बहर येतो. आपल्यापेक्षा आपला शिष्य वरचढ झाला तर गुरुला खरोखर आनंद व्हायला पाहिजे. शिष्यादिच्छेत् पराजयम्। ही भावना आतून उमलून यायला हवी. आणि शिष्याला देखील गुरुबद्दल नितांत आदर वाटायला हवा. यासाठीच अध्ययनाला सुरुवात करण्यापूर्वी मंत्र म्हणतात.

ॐ सहनाववतु सहनौ भुनक्तु।
सहवीर्यं करवावहै।
तेजस्विनावधीतमस्तु। ॐ शांतिः शांतिः शांतिः
मा विद्विषावहै॥

गुरु-शिष्यामध्ये स्पर्धा, द्वेष, मत्सर इ० विकार नसावेत. परस्परांच्या सद्गुणांचा गौरव करावा. दोष असतील तर ते नजरेआड करावेत.

(३३८) स्फटिकप्रतिमारूपं दृश्यते दर्पणे यथा।
तथात्मनि चिदाकारमानंदं सोऽहमित्युत॥

आरशात स्फटिकाप्रमाणे जशी आपली स्वच्छ प्रतिमा दिसते तसेच सोऽहं भावाचे चित व आनंद मय असे प्रतिबिंब आत्म्यामध्ये पडते. मात्र त्यासाठी आरसा स्वच्छ हवा. त्यावर धूळ, मळ साचलेला असेल तर स्पष्ट प्रतिमा दिसणार नाही.

©www.madhaveeraghuveer.com

(३४) २३ जुलै २०१५

रस्त्यात एखादा आरशाचा तुकडा व खापराचा तुकडा पडलेला असेल तर सूर्याचे प्रतिबिंब केवळ आरशात पडेल. खापरात नाही. यामध्ये सूर्याचा काही दोष नाही. सूर्य पक्षपात करत नाही. त्यामध्ये खापराने खंत करण्याचे कारण नाही. तसेच या जगातील व अद्यावधि माणसांमध्ये फारच थोडे संत वा महापुरुष होऊन गेले ज्यांना आत्मसाक्षात्कार झाला. खरे तर संधि सर्वांना समान होती. मग काही भाग्यवंतांनाच याचा लाभ कसा काय मिळाला? उत्तर इतकेच की त्यांनी त्यांचा आरसा घासूनपुसून स्वच्छ केला. हा स्वच्छ कशाने करायचा? श्रवणाने, चिंतनाने स्तोत्र पठणाने, ग्रंथाच्या अभ्यासाने, सत्संगतीने हा मळ दूर करता येईल. परंतु ही सर्व साधने आहेत. जसे सोडा, साबण, फिनेल इ० पण मुख्यत भक्तीचे निर्मळ पाणी आवश्यक आहे. आपल्या आराध्यदेवतावर नितांत श्रद्धा, अनन्य भक्ती असेल तर हा अंतःकरणाचा आरसा लखलखीत करता येईल आणि सच्चिदानंदस्वरुप तर अखंड प्रकाशमान आहेच. मग त्याचे प्रतिबिंब त्यात पडायला उशीर तो काय? ब्रह्मप्राप्तीला फार काळ लागणार नाही. मात्र पूर्वतयारीला वेळ हवा. तळमळ हवी. मग ते दर्शन दूर नाही आणि नुसते दर्शनच नाही तर त्याच्याशी एकरूप होता येते. तन्मयता साधता येते. कशी?

© www.madhaveeraghuveer.com

૬૩૮ સ્વયં તથાવિધો ભૂત્વા સ્થાતવ્ય યત્રકુત્રચિત્ ।
કીટભ્રમરવત્તત્ર ધ્યાન ભવતિ તાદૃશમ્ ॥

આપણ બ્રહ્મરૂપચ હોઊન કોઠેહી યદૃચ્છયા રહાવે. સતત ભ્રમરાચે ધ્યાન લાગલ્યામુળે કીટકાચે ભ્રમરાત રૂપાંતર હોતે બ્રહ્મજ્ઞાનહી અસેચ તદ્રૂપ કરણારે અસતે.

ભ્રમર અળીલા કોંડૂન ઠેવતો. ત્યાચ્યા ભીતીને તી સતત ત્યાચે ચિંતન કરતે. પરિણામસ્વરૂપ તી અળી સ્વતઃ ભ્રમર બનતે. ત્યાચપ્રમાણે જીવાત્મા સતત બ્રહ્માચે ચિંતન (ભીતીને નવ્હે પ્રીતીને) કરત રાહિલ્યાસ બ્રહ્મરૂપ બનૂનજાતો આણિ મગ સર્વવ્યાપી બ્રહ્મ જસે સર્વત્ર અસતે તસા તો યદૃચ્છયા કોઠેહી રહાતો. તો સર્વદેશી હોઊન જાતો. એકદેશી રહાત નાહી. ત્યાચા સંચાર સર્વત્ર અસતો.

સમર્થ એકદા આપલ્યા શિષ્યાંબરોબર સંવાદ કરીત અસતાના ત્યાંચ્યા છાટીવર પાણ્યાચે શિંતોડે ઉડાલેલે દિસલે. સર્વાંના આશ્ચર્ય વાટલે. પાઊસ નાહી, કાહી નાહી મગ હે પાણી કુઠૂન આલે, ત્યાનંતર મહિના ભરાને ત્યાંચા એક શિષ્ય - જો વ્યાપારી હોતા. તો સમર્થાંચ્યા દર્શનાસાઠી આલા. તેવ્હા ત્યાને સમર્થાંચ્યા પાયાવર લોટાંગણ ઘાતલે વ ફાર મોઠ્યા સંકટાતૂન સોડવલ્યાબદ્દલ પુન્હા પુન્હા નમસ્કાર કરત હોતા. ઇતરાંની વિચારલ્યાવર ત્યાને સર્વ હકીગત સાંગિતલી. બરાચ કિમતી માલ જહાજાત ભરૂન તો પરદેશી નિઘાલા અસતાના મોઠે વાદળ આલે. જહાજ બુડૂ લાગલે તેવ્હા આર્તતેને ત્યાને સમર્થાંચા - સદ્ગુરૂંચા ધાવા કેલા. આણિ કાહી ક્ષણાતચ વાદળ થાંબલે. જહાજ વ ત્યાતીલ માલાચે નુકસાન ટળલે. ત્યાવેળી ત્યા વ્યાપાર્‍યાલા સમર્થાંચે દર્શન ઘડલે. ખરેખર સમર્થ

© www.madhaveeraghuveer.com

તિથે હજર ઝાલે હોતે આણિ મ્હણૂનચ ઇકડે ત્યાંચા ઘાટીવર પાણી ઉડલેલે દિસલે. શિષ્યાંની કાળવેળ નાહૂન પાહિલી તર તોચ દિવસ હોતા વ તીચ વેળ હોતી.

ખરોખર સદ્ગુરૂંચા મહિમા અગાધ આહે.

અવધૂત ચિંતન શ્રી ગુરુદેવ દત્ત!

આપણ સ્વતઃ સર્વમય વ્હાવે. વિશ્વ હોઊની વિચરે વિશ્વામાજી। અહં ઇતકા વિસ્તૃત, વ્યાપક વ્હાવા કી આપણ વિશ્વચ બનાવે આણિ ત્યા વિશ્વોત્તીર્ણ પરંતત્વાલા પહાવે, અનુભવાવે. ત્યાહૂન શ્રેષ્ઠ કાહીચ નાહી.

અયં નિજઃ પરો વેતિ ગણના લઘુચેતસામ્।
ઉદારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્॥

હે વિશ્વચિ માઝે ઘર। ઐસી જ્યાચી મતિ સ્થિર।
કિંબહુના ચરાચર। આપણચિ જાલા॥

(૧૨૨) લબ્ધં વાડથ ન લબ્ધં વા સ્વલ્પં વા બહુલં તથા।
નિષ્કામેનૈવ ભોક્તવ્યં સદા સંતુષ્ટચેતસા॥

ત્યા જગાત રાહતો મ્હટલ્યાવર ભોગ્ય વસ્તૂ પુઢે યેણારચ. યેતીલ કિંવા યેણારહી નાહીત. મિળતીલ ત્યા ગોષ્ટી અલ્પ પ્રમાણાત અસતીલ કિંવા પ્રચુર પ્રમાણાત અસતીલ. સાધકાને ત્યાચા અવશ્ય ભોગ ઘ્યાવા પણ નિષ્કામ મનાને. ત્યાને સદૈવ સમાધાની અસાવે.

આપલ્યા પ્રાચીન ઋષીંની કુઠલાહી ભોગ ત્યાજ્ય માનલા નાહી. પૈસા મિળવાવા. સુખસોયી, સુગ્રાસ અન્ન યાંચા ઉપભોગ જરૂર ઘ્યાવા. પણ ત્યાસાઠી હપાપલેલે અસૂ નયે. ખાણ્યાસાઠી ઉત્તમ પદાર્થ સમોર આલા તર રસિકતેને ત્યાચા આસ્વાદ ઘ્યાવા વ પ્રશ્ન તિથેચ સંપવૂન ટાકાવા. મલા અસેચ વારંવાર મિળૂ દે કિંવા ઉદ્યાસાઠી થોડે ઠેવા

© www.madhaveeraghuveer.com

हा क्षोभ नको. त्या क्षोभामुळेच अस्वस्थता, असमाधान, दुःख निर्माण होते. निष्काम भावनेने काही वासना न ठेवता भोग घ्या. माणसाने नेहमी संतुष्ट असावे. मिळाले आनंद आहे. नाही मिळाले तरी आनंद आहे अशी वृत्ती असावी

गोंदवलेकर महाराज — असेल तर असू दे नसेल तर नसू दे.

साधकाने यदृच्छालाभसंतुष्ट असे असावे.

उदये सविता रक्तो रक्तश्चास्तमये तथा।
सम्पत्तौ च विपत्तौ च साधूनामेकरूपता॥

खूबसूरत रिश्ता है मेरा और भगवान का
ज्यादा मैं माँगता नहीं और कम वो देता नहीं॥

ही सुखी जीवनाची गुरुकिल्ली आहे.

आगतं स्वागतं कुर्यात् असा निकोप दृष्टीकोन जीवनाविषयी असला पाहिजे. जीवनाला हसत सामोरे जायचे.

कोणताही मनुष्य जन्माला येतो त्यावेळी त्याच्या जीवनाचे आवश्यक ते पूर्वनियोजन केलेले असते.

योगक्षेमं वहाम्यहम्। रोज अन्न ग्रहण करतो ते प्रारब्धामुळेच आणि एखाद्या दिवशी अन्न मिळत नाही तेही प्रारब्धामुळेच! वाढलेल्या ताटात आणि ओठात अंतर असतंय. परमेश्वरच आपला चरितार्थ चालवतो. ज्याने चोच दिली तो चारा देतोय. ज्या बाळकाला दातही नाहीत त्याच्यासाठी त्याने मातेच्या स्तनात मधुर दूध भरलेले असते. आणि म्हणून अन्नाचा फार विचार करू नये. त्यामुळे साधनेत व्यत्यय येऊ नये. म्हणूनच आचार्य म्हणतात — विधिवशात् प्राप्तेन संतुष्यताम्।

शरीराचे संतुलन टिकवून जोम, ताकद व उत्साह टिकवणारे अन्न द्यावे. फार आवडी-निवडी, नखरे नकोत.

ज्याचे भोजन नीरस त्याचे भजन सरस
ज्याचे भोजन सरस त्याचे भजन नीरस॥

©www.madhaveeraghuveer.com

भिक्षाभागाला आचार्यांनी औषध म्हटले आहे कारण तिथे आवड-निवड नसते. प्रमाण अल्प असते आणि सर्वांत महत्वाचे म्हणजे अहंकार नसतो.

समर्थांचा तर भिक्षेवर फार भर होता. भिक्षा ही केवळ अन्न मिळवण्यासाठी नाही तर अहंकार ठेचण्यासाठी आणि समाजनिरीक्षणासाठी अत्यंत उपयुक्त ठरणारी आहे आणि एवढेच नाही तर ते ती भिक्षा गोदावरीच्या पात्रात कुचकरून टाकायचे. जलचरांना अंश जावा म्हणून!

अशा या गुरुगीतेचा पाठ कुणी व कसा करावा?

(१२८) इदं तु भक्तिभावेन पठते शृणुते यदि।
लिखित्वा तत्प्रदातव्यं दानं दक्षिणाया सह॥

हे भक्तिभावाने म्हणणाऱ्याला किंवा ऐकणाऱ्याला ही फलदायक ठरते. हे स्तोत्र लिहून जर दक्षिणेसह दान केले तर त्याचा विशेष लाभ होतो. कारण यात मंत्रसामर्थ्य आहे. ज्ञान गुप्त ठेवू नये ∴ त्याचा प्रसार करावा.

(१३४) कुशैर्वा दूर्वया देवि आसने शुभ्रकम्बले।
उपविश्य ततो देवि जपेदेकाग्रमानसः॥

(१३३) महाव्याधिहरं सर्वं विभूतिसिद्धिदं भवेत्।
अथवा मोहनं वश्यं <u>स्वयमेव</u> जपेत् सदा॥

© www.madhaveeraghuveer.com

२५ जुलै २०१५ ३९

कुश आणि दर्भ यात थोडा फरक आहे. गवताच्या ज्या पात्यातून आणखी दुसरी पाती निघतात त्याला कुश म्हणतात. कुशासन अत्यंत सात्त्विक आहे. यामुळे बुद्धिशक्तीची व तेजाची वृद्धी होते. कुशासनाजवळ सर्प, विंचू असे विषारी प्राणी, कीटक जवळ येत नाही. कुश पटकन उपलब्ध होते. कुशासन शरीरातील दूषित प्रवाह दूर घालवते व इतर वाईट संस्कार साधकाकडे येऊ देत नाही. कुशासनावर बसून केलेल्या ध्यानाने मंत्रसिद्धी लवकर होते. कुशाची टोके अत्यंत टोकदार असतात, त्यावरून कुशाग्र बुद्धी म्हटले जाते. परंतु टोकदार असल्यामुळे त्यावर धूतवस्त्राची घडी घालावी. चादर, चिवळ गुळगुळीत कापड वापरावे. मात्र [illegible]

आसन - ध्यानासाठी पाट कधीही घेऊ नये. साधक जेव्हा जप करतो तेव्हा त्याच्या शरीरात विद्युत्‌संचय होतो. तो पृथ्वीद्वारे बाहेर जाणे इष्ट आहे. तसेच पृथ्वीमधील उपयुक्त प्रवाह साधकाच्या शरीरात येणे आवश्यक आहे. दुसऱ्याचे आसन वापरू नये. दर्भासने आधिव्याधिः। दूर्वासन - शीतलता (कोमलता)

मृगाजिन - वापरल्याने शीतलतेचा अनुभव येतो. यामुळे कामविकार उद्भवत नाहीत. मृगाजिनामुळे कामभावना इतकी नियंत्रित होते की ती भावना नष्ट होण्याचाच संभव असतो. म्हणून गृहस्थाश्रमी माणसांनी मृगाजिन वापरू नये.

कुशासनावर बसून जप केला तर ज्ञानसिद्धी होते आणि व्याघ्रासनावर बसून जप केला तर मोक्षश्री प्राप्त होते. या गुडघ्याच्या मार्गे दगडावर बसून करू नये. रोग होतात. जमिनीवर बसून केल्यास व्याधिदुःख येते. लाकडाच्या पाटावर बसून केल्यास निष्फळ होतो. मात्र पांढऱ्या रंगाच्या कांबळ्यावर केल्यास सर्व सिद्धी प्राप्त होतात.

©www.madhaveeraghuveer.com

(૧૩૩) હે સ્તોત્ર મહાવ્યાધિ દૂર કરણારે આહે. સમૃધ્ધી વ સિધ્ધી દેણારે આહે. મોહનવિદ્યા વ વશીકરણ યાસાઠીહી હે સ્તોત્ર ઉપયુક્ત આહે. સ્વતંત્ર યાચા નિત્ય જપ કરાવા. કુણાકડૂન કરવૂન ઘેઉ નયે. વારંવાર સ્વયમેવ મ્હટલે આહે.

(૧૩૫) વેગવેગળ્યા સિધ્ધી પ્રાપ્ત કરણ્યાસાઠી હે સ્તોત્ર મ્હટલે જાત અસલે તરી ત્યાસાઠી આસનાચ્યા વસ્ત્રામધ્યે થોડા બદલ કેલા જાતો. શાંતી પ્રાપ્ત કરણ્યાસાઠી જર યા સ્તોત્રાચા પાઠ કરાયચા અસેલ તર પાંઢરે શુભ્ર ધૂતવસ્ત્ર વાપરાવે. કોણાલા વશ કરૂન ઘ્યાયચે અસેલ તર લાલ રંગાચે, અભિચાર કર્મસાઠી (કુણાચે વાઈટ વ્હાવે મ્હણૂન) કાળ્યા રંગાચે તર ધનસંપત્તી મિળવણ્યાસાઠી પિવળે આસન વાપરાવે. ત્યાચપ્રમાણે દિશાદેખીલ મહત્વાચી આહે.

શાંતી પ્રાપ્ત કરણ્યાસાઠી ઉત્તરેકડે તોંડ કરૂન બસાવે. વશીકરણાસાઠી પૂર્વેકડે, જારણ મારણ પ્રયોગાસાઠી દક્ષિણેસ વ ધન પ્રાપ્તીસાઠી પશ્ચિમેસ તોંડ કરૂન બસાવે મ્હણજે યા સ્તોત્રપઠણાચા અધિક લાભ મિળતો.

(૧૪૬) યા સ્તોત્રમંત્રાચ્યા જપાસાઠી યોગ્ય સ્થાન —

યાચા પાઠ સાગરતીરાવર, નદીતીરાવર વિષ્ણુમંદિર કિંવા શિવાલયાત કરાવા. હે શક્ય નસેલ તર દેવીચ્યા દેવળાત, ગોઠ્યાત, સર્વ શુભ મંદિરાત, વટવૃક્ષ કિંવા આવળી યાંચ્યા વૃક્ષાશી બસૂન મઠામધ્યે કિંવા તુળસીવનાત યાચા પાઠ કરાવા.

©www.madhaveeraghuveer.com

(१५७) गुरुपुत्रो वरं मूर्खस्तस्य सिद्ध्यन्ति नान्यथा।
शुभकर्माणि सर्वाणि दीक्षाव्रततपांसि च॥

गुरुचा शिष्य हा गुरुचा पुत्रच असतो. असा शिष्य मूर्ख असला तरी त्याने केलेली सर्व शुभकर्मे दीक्षा, व्रत, तप सर्व काही सिद्धीला जाते. आणि याच्या उलट एखादा मनुष्य विद्वान असेल परंतु कोणत्याही गुरुचा शिष्य नसेल तर ते सिद्धीला जात नाही.

गुरुंनी दिलेला मंत्र सबीज असतो. त्याने त्यात आपली शक्ती ओतलेली असते. गुरुकृपेने दैन्य, दुःख दारिद्र्य यात आपली शक्ती रिकामी रहाते. जे जे वाट्याला येईल त्याचा स्वीकार नाही तर सत्कार करायचा. जे जे घडते ते गुरुकृपेनेच असे मानून आनंदाने भोगायचे

सहज मिले सो दूध सम, माँगा मिले सो पानी।
कहे कबीरा वो रक्त सम जामे ऐंचातानी॥

अनेकांशी झगडा करून किंवा कुणालातरी दुखवून हवी ती गोष्ट प्राप्त करून घेणारे अनेक असतात. ती वस्तू त्यांना मिळते परंतु त्यात समाधान नसते. म्हणून माणसाने हाव धरु नये. पतीशी भांडून, हट्ट करून किंवा असहकार पुकारून दिवाळीला सोन्याचा नेकलेस केला तर ती वस्तू मिळेल पण समाधान मिळणार नाही. उलट ते पाहून दुःखद आठवणी जाग्या होतील. यहच्छालाभ---

(गोळीबा) नाथांच्या घरी रोज प्रसादासाठी पुरणपोळीचा नैवेद्य असायचा. गावचा पुरणपोळी खाण्यासाठी रोज यायचा. त्याला ओघरख्याने साखर वाढायचे काम दिले होते. तो

© www.madhaveeraghuveer.com

नाथांच्या शेजारी बसून प्रवचने ऐकायचा. बहिणीला देह ठेवण्याचा आदेश नाथांना आला तेव्हा नाथमहाराज भावार्थ रामायण लिहित होते हा ग्रंथ पूर्ण करण्याची जबाबदारी त्यांनी गावबावर टाकली. आणि त्याने ती शिरसावंद्य मानली. त्याने इतक्या उत्तम रीतीने ग्रंथ पूर्ण केला की कोणता भाग नाथांचा आणि कोणता भाग गावबाचा हे समजणार देखील नाही. हे केवळ गुरुकृपेचे फळ मात्र त्यासाठी शिष्याच्या अंतःकरणात तीव्र संवेग असायला हवा. मंद संवेग- दगड, मध्यम संवेग- बेडूक, तीव्र संवेग- मासा - पाण्यात असताना मजेत पण जमिनीवर राहू शकत नाही तडफडतो.

शंकराचार्य मांडूक्याच्या कारिका सांगत होते. तेव्हा त्यांचा एक शिष्य गिरी दारात उभा होता. आचार्यांनी त्याच्याकडे एक दृष्टीक्षेप टाकला तेव्हा गिरीने त्या कारिकेवर उत्तम प्रवचन केले. या मंदबुद्धी गिरीचे पुढे तोटकाचार्य झाले. ज्योतिर्मठाचे हे मठाधिपती झाले.

श्री समर्थ- कल्याणस्वामी - डाळगाव.

उरमोडी नदीचे पाणी हंड्याने आणत. दोन हंडे घेऊन गडावर येत. त्यासाठी पुरणाचा शिधा.

ऐसा सद्गुरु पूर्णपणी। तुटे भेवाची कडसणी।
देहाविण कोटांगणी। तथा सद्गुरुसी ॥६.१.१८॥

(ओंड्याचा बैल) डाळगाव्यू- डाळीच्या प्रत्येक दाण्याला दोन दळे असतात. सुख-दुःख, पाप-पुण्य, चांगले-वाईट स्तुति-निंदा ही दोन्ही दळे जो गडप करतो तो डाळगाव्यू - द्वंद्वातीत.

(११५) आषाढी एकादशी २८ जुलै २०१५ | ४३.

आसनस्थः शयानो वा गच्छंस्तिष्ठन् वदन्नपि ।
अश्वारूढो गजारूढः सुप्तो वा जागृतोऽपि वा ॥
शुचिष्मांश्च सदा ज्ञानी गुरुगीता जपेन्तु यः ।
तस्य दर्शनमात्रेण पुनर्जन्म न विद्यते ॥११६॥

गुरुगीता जपून जो शुद्ध झालेला असतो तो ज्ञानी पुरुष कोणत्याही अवस्थेत असला - बसलेला, झोपलेला, चालणारा, उभा असणारा, बोलत असलेला, घोड्यावर किंवा हत्तीवर स्वार झालेला, झोपलेला किंवा जागा असलेला - त्याच्या केवळ दर्शनाने माणूस जन्ममृत्यूच्या फेऱ्यातून कायमचा मुक्त होतो.

डोळ्याने बघतो, ध्वनि परिसतो कानी, पदी चालतो।
जिव्हेने रस चाखतो मधुरही वाणी मुखे बोलतो।
हाताने बहु साजु काम करतो विश्रांती ही घ्यावया।
घेतो झोप सुखे फिरूनि उठतो ही ईश्वराची दया॥

गुरु हे विशिष्ट रूप-गुणांचे, जाति वर्णाचे नसतात.
ते कोणत्याही रूपात दर्शन देऊ शकतात.

दोन्ही दिसती सारखी । वर्म जाणे तो पारखी॥

सिंहों के लेहँडे नहीं, हंसों की नहि पांत।
लालों की नहिं बोरियाँ साधु न चले जमात॥ कबीर॥

© www.madhaveeraghuveer.com

(૧૫૮) સમુદ્રે ચ યથા તોયં, ક્ષીરે ક્ષીરં ઘૃતે ઘૃતમ્ ॥
ભિન્ને કુમ્ભે યથાકાશસ્તથાત્મા પરમાત્મનિ ॥

સારખ્યા દિસણાર્યા વસ્તૂ એકમેકાત પૂર્ણપણે મિસળૂન જાતાત. અનેક ઘટ અસતીલ તર ત્યાત આકાશાચે પ્રતિબિંબ પડતે પરંતુ ઘટ ફુટલે તર આકાશ નાહીસે હોત નાહી તર ઘટાકાશ મહદાકાશાત એકરૂપ હોઊન જાતે, ત્યાચપ્રમાણે જીવાત્મા પરમાત્મ્યાશી એકરૂપ હોઊન જાતો.

પાણ્યાત તૂપ મિસળત નાહી. ભિન્ન અસલેલ્યા વસ્તૂ એક હોત નાહીત. આપણ જોપર્યંત સ્વતઃલા કોણીતરી વિશેષ સમજતો તોપર્યંત યા વિશ્વાત ભરૂન રાહિલેલ્યા વિશ્વંભરાપાસૂન સ્વતઃલા વેગળે કાઢતો. આપણ આપલ્યા ભોવતી અહંકારાચે કવચ ઘાલૂન ઘેતલે આહે. અશી અનેક આવરણે આપલ્યાભોવતી ગુંફૂન ઘેતલી આહે.

રૂપાચે, ગુણાચે, જાતીચે, ધર્માચે, શિક્ષણાચે, જ્ઞાનાચે પદવીચે, ઉપાધીચે અશી અનેક આચ્છાદને ત્યા આત્મજ્યોતિભોવતી આહેત. એક એક આવરણ દૂર કરત ગેલો તર તી તેજસ્વી જ્યોત પ્રકાશમાન હોઈલ. આણિ શેવટી સૂક્ષ્મ અશા મી પણાચે તરલ, તલમ આવરણ દૂર ઝાલે (દૂર કેલે નાહી ; ત્યાત હી અહંકાર) તર તી દિવ્ય જ્યોતી વિશ્વજ્યોતીમધ્યે વિલીન હોઈલ. આણિ મગ વેગળેપણા ઉરણાર્ચ નાહી. મી ત્યાત વિલીન ઝાલો હે સાંગાયલા કોણી યેણાર નાહી.

મી જોપર્યંત સ્વતઃલા વિશેષ સમજતો તોપર્યંત હે અશક્ય આહે. જેવ્હા મી સ્વતઃલા સામાન્ય સમજેન તેવ્હા એકરૂપતા, તાદાત્મ્યતા શક્ય હોઈલ.

© www.madhaveeraghuveer.com

ते परब्रह्म सामान्यातील सामान्य आहे कारण ते सर्वत्र आहे. राजवाड्यात आहे, तसे झोपडीतपण आहे. अमेरिकेत आहे भारतातही आहे. सिंहात आहे सशातही आहे. महाकाय - डायनॅसोर - फुलपाखरू सर्वत्र ते आहेच.

मुण्डकोपनिषदातील कथा —

द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया:

एका झाडावर दोन सारखे दिसणारे पक्षी आहेत. त्यातील खालच्या फांदीवरील पक्षी झाडावरची गोड फळे खाण्यात मग्न आहे तर वरच्या फांदीवरचा पक्षी त्याच्याकडे नुसता साक्षिभावाने पहात आहे आणि त्यामुळे तो अशांत किंवा दुःखी नाही. तर उलट अधिक तेजस्वी आनंदी दिसतो आहे. त्याचे आकर्षण या खालच्या पक्ष्याला वाटते म्हणून तो थोडा वरच्या फांदीवर जातो. पुन्हा खालची गोड फळे त्याला खुणावतात. तेव्हा तो पुन्हा खालच्या फांदीवर येतो. पुन्हा वर जातो. असे करत करत जेव्हा तो सर्वांत वरच्या फांदीवर त्या पक्ष्याजवळ जातो तेव्हा त्याला समजते की वास्तविक दोघेही एकच आहेत. वरचा पक्षी वेगळा नसून तो तोच आहे.

हे जीवात्मा व शिवात्मा यांचे प्रतीकरूप आहे. जीवाला नेहमीच शिवाची ओढ असते. तिथवर जायची इच्छा असते परंतु ते जमतेच असे नाही. ज्यांना हे साधते ते शिवरूपच होऊन जातात. मीच शिव आहे चिदानन्दरूप: शिवोऽहं शिवोऽहम् ही अनुभूती येते.

© www.madhaveeraghuveer.com

सत्यं सत्यं पुनः सत्यं धर्म सांख्यं मयोदितं।
गुरुगीतासमं नास्ति सत्यं सत्यं वरानने॥
एको देव एकधर्म एकनिष्ठा परंतप
गुरोः परतरं नान्यन्नास्ति तत्त्वं गुरोः परम्॥

हे सुमुखी, गुरुगीतेसारखे अन्य काही नाही हेच खरे असे मी पुन्हा पुन्हा म्हणतो. मी हा सांख्य धर्म प्रगट केला आहे. हे ही त्रिवार सत्य आहे.

गुरु हाच एक देव, हाच एक धर्म, हीच एक निष्ठा हेच उत्तम तप होय. गुरुपेक्षा श्रेष्ठ असे अन्य काही नाही. गुरुपेक्षा श्रेष्ठ तत्त्व नाही.

गुरु ही व्यक्ती नाही तर ते तत्त्व आहे. त्यामुळे ते वारंवार बदलू नये. एकदा शिष्याने गुरुच्या व गुरुने शिष्याच्या स्वीकार केल्यानंतर १०० % निष्ठा ठेवावी. व्यक्तीमध्ये गुणदोष असू शकतात. परंतु गुरुतत्त्व हे निष्कलंक आहे. ते तत्त्व, ती श्रद्धाच तारुन नेते.

समर्थांचा एक शिष्य ---

© www.madhaveeraghuveer.com

(१८३)

इदं रहस्यं नो वाच्यं तवाग्रे कथितं मया।
सुगोप्यं च प्रयत्नेन, मम त्वं च प्रिया त्विति॥
अभक्ते वंचके धूर्ते पाखण्डे नास्तिके नरे
मनसापि न वक्तव्या गुरुगीता कदाचन॥१७६॥

तू मला प्रिय आहेस म्हणूनच हे गुप्त रहस्य मी तुला ~~अस्से~~ सांगितले पण हे प्रयत्नाने गुप्तच ठेव कोणालाही सांगू नकोस. गुप् - गुप्त ठेवणे, रक्षण करणे. जेव्हा एखादी गोष्ट दुसऱ्या व्यक्तीला सांगितली जाते तोवर ती गुप्त रहाण्याची शक्यता असते. मात्र तीच गोष्ट तिसऱ्या व्यक्तीपर्यंत पोहोचली तर तिला फाटे फुटतात. तीन व्यक्तींना म्हणजे सहा कानांपर्यंत एखादी गोष्ट पोहोचणे म्हणजेच फुटकणे होणे. आणि या गुरुगीतेतील प्रत्येक शब्दाला मंत्रसामर्थ्य आहे. त्याचा कोणी दुरुपयोग करू शकतो. विशेषतः दुष्ट शक्तींच्या हातात ही मूल्यवान विद्या गेली तर त्यातून अनर्थ घडू शकतो. त्यामुळे जो खरा भक्त नाही म्हणजेच माझ्यापासून विभक्त आहे. फसवणारा/कपटी आहे. पाखंडी आहे, दांभिक आहे, मिथ्याचारी आहे अशा धूर्त व ईश्वरावर श्रद्धा नसणारा किंवा स्वतःला ज्ञानी समजणाऱ्या अहंकारी माणसाला ही गुरुगीता कधीही सांगू नये.

(१८५) अतिवपक्वचित्ताय, श्रद्धाभक्तियुताय च।
प्रवक्तव्यमिदं देवि ममात्मासि सदा प्रिये॥

मात्र ज्याचे चित्त विवेकादि साधनचतुष्टय संपन्न अर्थात परिपक्व झाले आहे. जो श्रद्धा व भक्ति यांनी युक्त आहे. त्यालाच फक्त हे सांगावे. हे देवि तू व मी एकात्म आहोत. तू माझी नित्य प्रिया आहेस म्हणून तुला मी हे सांगत आहे.

INDEX

ईश्वराचे गुण रूप दाखवणारे ते गुरु।
— गुरुदेव रानडे

Sub.:

S. No.	Date	Title	Remarks

॥श्री॥

असंख्यात नावे जया देत लोक
परि नित्य तो सच्चिदानंद एक।
जयाच्या बळे चालतो हा पसारा
नमस्कार त्या ब्रह्मतत्त्वा अपारा॥

गकारः सिद्धिदः प्रोक्तो रेफः पापस्य हारकः।
उकारो विष्णुरव्यक्तः त्रितयात्मा गुरुः परः॥

हरे भरे पेड़पर सूखी डाली नहीं होती
जो सद्गुरुके चरणोंमें झुक जाए
उसकी झोली कभी खाली नहीं होती।

हर गुरुमुखमें मेरे सद्गुरुका नूर है
मिले कोई गुरुमुख तो दिखता हुजूर है।

© www.madhaveeraghuveer.com

॥श्री॥

— ध्यान —

ध्यान ही एक अवस्था आहे. त्यासाठी काही व्यवस्था करावी लागते. आपण व्यस्त, ग्रस्त किंवा त्रस्त असतो. आपण मस्त कधीच नसतो. ध्यानात आपण उत्तरोत्तर शांत, प्रसन्न होत जातो.

ध्यानासाठी पहाटेची किंवा संध्याकाळची वेळ असावी. संधिकाल - जन्मकाळ, मृत्युकाळ, मध्यकाळ हा उपासनेने साधावा लागतो. निदान रोज रात्री झोपताना नामस्मरण करावे. सद्गुरूंना सांगून झोपावे. उठल्याबरोबर त्यांच्या प्रति कृतज्ञता व्यक्त करावी कारण निद्रा हा दैनिक मृत्यु आहे. जागृती, स्वप्न, सुषुप्ती या तिन्ही अवस्था अनुभवणारा आणि तरीही त्यापासून अलिप्त असणारा कोणीतरी आहे. तो खरा 'मी' आहे. मी गाढ झोपलो होतो. मला रात्री काही कळले नाही हे ज्याला समजते तो 'मी'! शांत झोप झाल्यानंतर मन प्रसन्न होते.

ब्राह्ममुहूर्त - ही उत्तम वेळ आहे. शरीरशुद्धीला फार महत्त्व आहे. त्यानंतर आसनावर बसायचे. आसन व जागा स्वतंत्र असावी. प्रापंचिक गोष्टी बोलण्याची ती जागा नसावी. Theory of Vibrations - पावित्र्य राखावे. नेहमीच्या वापरातले वस्त्र नसावे. सुखासनात अगदी कोरलेल्या मूर्तीप्रमाणे बसता यायला हवे. हा कालावधि हळूहळू वाढवत न्यायचा. तितिक्षा. त्यानंतर सांधे खटाखट बंद होतात. सहजासन - पाठीचा कणा ताठ असावा. सद्गुरूंचे स्मरण करावे. समं कायशिरोग्रीव मज्जारज्जु- कुंडलिनी. येताना आपण काही आणले नव्हते याची जाणीव असावी. श्वासाची लय नैसर्गिक होऊ द्यावी.

© www.madhaveeraghuveer.com

लगबगीची वेळ नसावी. कोणतीही Dead line नसावी.

त्यासाठी पूर्वतयारी म्हणजे आदल्या रात्री मिताहार किंवा द्रवरूप आहार घ्यावा. जिभेवर कोणतीही चव नसावी. शक्य झाले तर केवळ गरम पाणी प्यावे.

सद्गुरुस्मरण करून डोळे शांतपणे मिटायचे. मोकळेपणा अनुभवायचे. श्वासाची संवेदना अनुभवायची. आत येणारा व बाहेर जाणाऱ्या श्वासाकडे साक्षीत्वाने बघायचे. श्वास आत घेताना ब्रह्मवृत्ति आत घ्यायची व बाहेर सोडताना प्रपंचाचा निषेध करायचा. मध्ये काही काळ कुंभकामध्ये निवृत्तिकरणाचा अनुभव घ्यायचा. काही काळ बाह्य कुंभक → श्वास घ्यायचा नाही किंवा सोडायचाही नाही. विराम स्थितीचा अनुभव घ्यायचा.

मात्र अशा वेळी शरीर बंड करून उठते. पण सर्व संवेदनांकडे दुर्लक्ष करायचे. अशा वेळी आतील सर्व विचार उसळी मारून बाहेर येण्याचा विचार करतात. त्यांना रोखायचेही नाही किंवा वहावतही जायचे नाही. तेव्हा २६ जानेवारीची परेड आठवायची. राष्ट्रपती जसे आपली जागा न सोडता त्रयस्थपणे पहातात. तसेच साक्षीभावाने हो विचारांची / विकारांची परेड बघायची.

श्वासागणिक गुरुदत्त नाम घेत रहायचे. वैखरीने केलेले नामस्मरण कानापाशी उठते. वातावरणशुद्धी होते. कुटुंबातील इतरांना त्याचा उपद्रव होता कामा नये. हळूहळू हे नाम मध्यमेमध्ये कंठकूपामध्ये घेत रहावे. नंतर हे नाम केवळ ऐकत रहायचे. कंठकूपातील संवेदना पहाण्याची व ऐकण्याची सवय करायची. नामाचे सूत्र घेऊन आत उतरायचे. नामाला प्राणमय कोशाचा स्पर्श झाला की ते

© www.madhaveeraghuveer.com

जिवंत होते. साधक डोळे मिटले तरी ही अंतर्यात्रा चालूच रहाते. त्यांचे नाव हे नाडीच्या पुष्पाप्रमाणे कोमल पण तेजस्वी आणि टोकदार होते. ते हृदयाला भिडून नाभी स्थानापर्यंत जाते. तिथे त्याला विलक्षण तेज व वजन प्राप्त होते. तिथे ते कारंजासारखे उसळू लागते. हळूहळू नामाचा ध्वनी मोठा मोठा होतो तो कानांनी ऐकायचा. त्या नादाने शरीर भरून जाते. भ्रुकुटीमध्ये केशरी ज्योत दिसू लागते त्या तेजाच्या शलाका पाहून साधक बावरतो.

शांत की प्राणायामामुळे त्या ज्वाळा शांत होतात. दीर्घ ओंकार करायचा. धमन्यातून ओंकार प्रवाहित होतो. ब्रह्मरंध्रापासून पायाच्या नखापर्यंत ओंकारमय शरीर होऊन जाते. हळूहळू ध्यानातून बाहेर यायचे.

विचारांचे विरेचन होत जाते. हळूहळू अशी स्थिती येते. की एखाद्या क्षणभर तरी मन निर्विचार होते. सदर्थाने हा काळखंड वाढत जातो. मात्र कुणाशी तुलना करायची नाही. ध्यानाला कोणतीही प्रतिक्रिया द्यायची नाही. कर्माला प्रतिकर्म दिले की त्यात गुंती अडकतो. कर्म सावधपणे करायचे. Conditioning नको.

पंचभूतांची आरणी

विहिरीचे पाणी आटले म्हणजे तेजाने आपतत्त्व खाऊन टाकले जाते. अशी प्रत्येक तत्त्वाची आरणी करायची त्या दिव्यत्वाला स्पर्श करण्यासाठी ध्यान करायचे. आपली इंद्रिये केवळ बाहेर उघडणारी आहेत. आता त्यांना आत वळवायचे. पराञ्चि खानि व्यतृणत् स्वयम्भूः। पुढचा प्रवास आत्मस्थ करायचा. नाथांच्या धर्तीवरती [illegible]

© www.madhaveeraghuveer.com

स्मरण, स्तवन, भजन, प्रार्थना हा चौरंग आहे.

सद्गुरुंच्या ध्यानात शिष्य शांत झाला आहे. इथे बोलण्याचे काम उरत नाही. इथे मौनच पाहिजे. गुरु देखील मौनातून उपदेश देतात.

गुरोस्तु मौनं व्याख्यानम् अशी अवस्था येते. शब्दांपासून कळते सारे शब्दांच्या पलीकडले. ही तरलतेची परिसीमा आहे. सद्गुरु म्हणजे परम प्रशांती आहे. आपल्या जवळची सर्व शक्ती एकाच दिशेने खर्च करायची म्हणजे आत्मिक शांती अनुभवता येते.

पायातील काटा दुसऱ्या काट्याने काढायचा पण तो दुसरा काटाही टाकून द्यायचा. ज्ञानाने सर्व काही मिळवायचे परंतु ज्ञानाने निर्माण झालेला अहंकारही टाकून द्यायचा. त्याचे विसर्जन करायचे.

नामाची अभिषेकासारखी संतत धार हवी. एकदम बादलीभर पाणी नको. सकाळी सायंपाणी जेवायला एकदम नाही घालायच्या. रोज जेवणापूर्वी मूठभर धान्य काढून ठेवण्यात जो भाव आहे, तो पोतंभर धान्य अनाथाश्रमात पाठवण्यात नाही. सतत नामस्मरण होय गुरुकृपा! ज्ञान आणि ध्यान होता होता चालून जातात. मात्र त्याला गुरुकृपेचा स्पर्श हवा. साधना फळाला आली की गुरुकृपेचा वर्षाव होतो.

सद्गुरु कृपेचा जोर आला मन सरोवरी सामावला

असे साक्षात्कार मी कुणी नाही हे आतून जाणवते. ध्यान करावे पण ते दिखाव्याकरता नसावे. त्या अवस्थेमध्ये शिरलं पाहिजे.

© www.madhaveeraghuveer.com

મનામધ્યે અનેક વિચાર યેતાત. તે દહા દિશાંની ધાવતાત. નક્કી ચાર એકસંધ યેણ્યાસાઠી આપણ જસે નળાલા ફડકે બાંધતો તસે વિચાર કોણત્યાહી પ્રકારચે અસૂ દેત ત્યાંના નામાચે ફડકે બાંધાયચે મ્હણજે વિચારામધ્યે એકસંધતા યેતે.

ડોળે મિટૂન તર ઝોપ લાગણ્યાચી શક્યતા આહે આણિ ડોળે પૂર્ણ ઉઘડે ઠેવલે તર વ્યગ્રતા યેતે. એખાદ્યા ગોષ્ટીવર ૐકારાવર, બિંદૂવર, મૂર્તીવર કેંદ્રિત કરાવે. પરંતુ કધી કધી મન ભરકટત જાતે.

એખાદ્યા સુંદરશા ફુલાવરૂન — શેજારણીચી સાડી બહિણીચ્યા મુલીચે લગ્ન — ઘરસંસાર - મહિલા મંડળ અસે કુઠલ્યા કુઠે જાઊન પોહોચતે.

સદ્ગુરુ હે જ્યોતિસ્વરૂપ આહેત. સદ્ગુરુંની દાખવલેલ્યા માર્ગાવરૂન ચાલત રહાયચે. પુઢે પુઢે એકા ક્ષણી સદ્ગુરુ અંતર્ધાન પાવતાત. નંતર તે જ્યોતિરૂપાને દર્શન દેતાત.

ડૉ. રાધાકૃષ્ણન - ગુરુદેવ રાનડે

નેમાને સોડલે તર યેઈન. ઉશીર હોઊ લાગલા ચલબિચલ પરંતુ પ્રત્યક્ષાત ખરાબ હવામાનામુળે વિમાન ઉશીરા સુટલે આણિ રાધાકૃષ્ણન વેળેત પોહોચલે.

© www.madhaveeraghuveer.com